

Töö ja Tervis

Nr. 3

Märts

1927

Sisu: 1) Haigekassade ühisjõud ja ühistöö — L. Johanson. 2) Kutsehaigustest ja kutseferwishoiust — Prof. Dr. K. Lehmann. 3) Ergukawast — Dr. J. Israel. 4) Kaitse oma silma — silmaarst Dr. H. Lachmann. 5) Hea joogi- ja tarbewesi — Prof. H. Klut. 6) Üleriikline terwishoiu nädal 22.—29. maini — Joh. Kirp. 7) Uderna suwekolonii 1926 a. — K. Lukk. 8) Rakwere Ühise Haigekassa 1926 a. tegewuse ülewaade — W. Luksepp. 9) Kutsehaigekassade asutamise kohta. 10) Tallinna Ühise Haigekassa wolinikkude erakorraline peakoosolek. 11) Narwa Üleüldise Haigekassa wolinikkude peakoosolek. 12) Bali puuwillawabriku haigekassa peakoosolek. 13) Miimesugused teated.

Haigekassade ühisjõud ja ühistöö.

Ülewaade Eestimaa Haigekassade Liidu ülesannetest ja tegewusest.

L. Johanson.

Wisa on arenema sotsiaalseadusandlus. Veel wisamalt ja pikaldasemalt wiiakse need seadused ellu. Seda tõendab ka Eesti töökaitsse ja töölistkinnituse arenemiskäik.

Sügawale on juurdunud waade: igaüks hoolitsegu iseenese eest. Jõuab tööline teha tööd ja on tööd, siis tehku. Ei suuda ega saa ta tööd teha, siis elagu wõi surgu, mis läheb see minule korda!

Need, kelle käes kapital, wajawad elawatki inimitööjõudu ainult selleks, et seda oma tuluks kasutada. Nad tunnewad huwi ainult selle töö wastu, mis tehtakse. Tööline oma eluga neid ei huwita.

Ja need, kes oma tööjõudu müües enesele eluülespidamist teenivad? Nemaadki pole veel wabanenud waadetest, mis töölistklassile kahjulikud. Nemaadki pole veel küllalt teadlikud neist abinõudest ja teedest, mida tarwitades töölistklassi seisukorda wõib parandada ja kindlustada.

On küllalt veel töölistklassi keskel inimesi, kes wõörad töölistliikumisele, kes ei taha tunnista töölistklassi ühistunnet ja ühisjõudu kui edasiwiiwaid tegureid.

Weel enam on neid, kes wõörad töökaitssele ja töölistkinnitusele, kes ei saa ega suuda aru saada töökaitsse ja kinnitamise tarwilikkusest.

Üle tosina aastaid on wanemad haigekassad Eestis tegutsenud. Praegu on ülemaale üle 30 haigekassa. Kus on aga kinnitustegelased ja wastaw kirjandus?

Wähe on andnud need aastad püsiwaid kinnitustegelasi töölistte keskelt. Haigekassades kui wäikestes poekestes ajatakse jookswaid asje, tullakse nädalaskord-kaks kokku, tehtakse otsuseid, protokollitakse ja mindakse laiali. Just nagu

seadustäht nõuab. Mitte rohkem ega vähem.

Ja asjaajajad, need haiguskindituse ja haigekassade teadlikumad ja püsiwamad tegelased? Suur osa neist täidawad oma mehaanilisi ülesandeid päris kohusefruult, kuid ilma, et erilist huwi tunneksid töölistkinnituse wastu ja selles süweneda püüaksid. Tihti ei tahetagi kaugemale oma kirjutuse ja arwepidamise kohustustest näha, ega mõeldagi sellele, kuidas töölistklass wõiks ja suudaks saawutada enesele Eestiski igakülge ja üldise haiguskinditamise, aga ka õnnetuse, tööwõimetuse, kutsehaiguste, wanaduse, tööpuuduse wastu, leskede ja waestelaste kinnitamise.

Eestis puuduwad veel tarwilikud töölistkinnitustegelased, puudub ka wastaw kirjandus.

Ühed on tulnud, teised on läinud, aastate wiisi oma kohal ja üldsuse huwides tegutsemas leiame ainult wähesi juhatusliikmeid ja asjaajajaid. Neid wõib sõrmedel üleslugeda. Ja nendegi tegewus on piiratud.

Oleks wõinud rohkem saada ja enam teha, kui poleks jõudude puudust.

Puuduline on veel ka ühistunne Eesti haigekassade tegelaste keskel. Arenemata ühistegewus, kui edasiwiiw positiivne ja hädatarwilik liikumine.

Alles 7. aprillil 1923. a. Tallinnas ärapeatud haigekassade konwerentsil tehti otsus: haigekassade liit asutada. 25.—27. juulini 1924. a. peeti Tartus ära liidu esimene kongress, tänawu 4., 5. ja 6. märtsil — V. kongress.

Liidu ümber on koondunud 20 haigekassat. Kus on 11? Need ootawad, waatawad pealt ja — ajawad tasapisi oma asje. Ja nende keskel on haigekassasid,

kelle juhatuse liikmed peavad endid — tõsisteks tööliklassi tegelasiks.

1923. a. konverentsil ütles Aseri saadik Jurjew, et „haigekassad ise haigemad on, kui need haiged, keda nad ravitsema peavad.“

See asjaolu, et 5-daks kongressiks sel ajal, kus Eesti proletariaat tunneb terawat tarwidust töölikinnituse ulatuse laiendamise järele, — ei ole veel kõik haigekassad koondunud, näitab, et haigus kestab edasi.

Liidu asutamine

1923. a. konverentsist võtsid osa 25 kaigekassa esitajad, üldse 55 saadikut ja 7 asjaajajat.

Siin pandi tegelik alus liidule. Selle järele, kui liidu tarwilikkust olid toonitanud saadikud Aleksandrow, A. Weiber, Waher, Jurjew, W. Luksepp, tunnistati liidu asutamine ühel häälel tarwilikuks. Tallinna ühisele haigekassale tehti kohuseks liidu põhikirja välja töötamine.

Juba 25.—27. juulil 1924. a. võidi Tartus ärapidada liidu esimene kongress, kus waliti liidu juhatuse, märgiti ära ülesanded. Ja liit võis alata oma tööd.

Algus oli raske. Ülesanded pole teostatavad aasta-paari jooksul, waid nõuawad järjekindlat ja püsivat tööd ning ettevalmistust. Ei jõudnudki liit uue kongressini, kui juba olid ees komistuskivid. Kõige suurem neist: ei lubatud haigekassadel liidu maksu tasuda. Nõuti tööhoolekandeministeriumi poolt, et liidu põhikiri muudetak. Senist peeti liig awarak. Ei saadud teisiti kui II kongressil 14., 15. ja 16. märtsil 1925. a. wõeti wastu juba uus põhikiri, mis aga kinnitamist ei leidnud. 16. aug. 1925. a. tuli Tallinnas kokku juba 3. kongress, kus takistawad wormiwead liidu põhikirjast kõrwaldati. 14. septembril 1925. a. registreeriti Tallinna-Haapsalu rahukogus uus liidu põhikiri. Nüüd wõis liit asuda tööle, kuigi tema õigusi oli wahepeal kärbitud. Ei ole kerge luua töölisorganisatsioonide ühis-korraldust.

Ka tööstuslise tööseaduse §296¹ on ettenähtud, et haigekassad wõiwad omawahel sõlmida lepinguid ja luua liite.

Liidu loomisega oli jõutud sinna, kus on wälismaade haigekassad juba aastakümned.

Asjata oleks wõrrelda poliitiliselt, majandusliselt, kultuuriliselt, eriti aga töökaitse

ja töölikinnitamise poolest mahajäänud Eesti teiste enamarenenud riikidega.

Mujal on liidud kujunenud juba tugevaks jõuks, kellel hulk ühisettewõiteid — rawilaid, saanatooriume, koloniisid jne. Isegi naaberriik Läti, kelle ajalugu sama pikk kui Eestil, on kaugemale jõudnud.

Liidu ülesanded ja tegewus.

Liidu ülesandeks on juhtida ja ühilitada oma liikmete hulka astunud haigekassade tegewust ja kaasa aidata liitu kuuluwate haigekassade liigete terwishoidliste olude parandamiseks.

Oma eesmärgi saawutamiseks wõib liit: 1) ülemaalises ulatuses toime panna ettelugemisi kinnitusküsimuste, terwishoidliste ja teiste haigekassa tegewusega ühenduses olewate ainete üle, korraldada haigekassade kongresse, konverentse ja nõupidamisi.

Mis on siis sellel alal tehtud?

Niipalju, kui aeg, jõud ja olukord on lubanud. Ja seda pole mitte wähe, kui wõtta arwesse lühikest aega, kus liit on wõinud tegutseda.

Ettelugemisi (kõnesid) on peetud:

1925. a. Walgas — 22. now. 1926. a.: Tallinnas — 17. jaan., Türiil — 24. jaan., Aseris — 31. jaan., Tartus kõnekoosolek — 18. mail, Hiiu-Kärdlas — 18. juulil, Jägalas — 25. juulil, Balti Puuwillawabrikus — 28. juulil, Pärnus — 1. aug., Rāpinas — 22. aug., Port-Kundas — 10. sept., Tallinnas — 10. okt., Maidlas — 31. okt., Wiljandis — 7. now., Tartus — 14. now., Narwas — 21. now.

Neil ettelugemistel käsitas liidu asjaajaja L. Johanson kinnitus- ja töökaitse küsimusi.

Süstemaatilisi loenguid terwishoiu üle on peetud:

Tallinnas 1925. a. 7. now. — 19. detsembrini 23 loengut, 176 osawõtjaga — terwishoiu ja esimese abi üle. Tallinnas 1926. a. 9. jaan. — 27. märtsini — 34 loengut, 107 osawõtjaga, terwishoiu ja esimese abi üle, teooria ja praktika. Alalistele kuulajatele anti tunnistused wastawa katse järele, üldse 32 isikule.

Hiiu-Kärdlas 13. detsembril 1925. a. 2 loengut „esimese arstiabi üle äkiliste haiguste ja õnnetusjuhtumiste korral“, osawõtjaid üle 200.

Hiiu-Kärdlas, 7. weebr. — 14. märtsini 1926. a. 12 loengut „terwishoiu ja esi-

mese arstiabi andmise" üle, 150 inimese osawõttel.

Tartus — 22. weebuarist — 10. maini 1926. a. 84 loengut anatoomia, esimese abi teooria ja praktika, üldarw 400 kuulajat. Alalistest kuulajatest said wastawad tunnistused 55 isikut.

Tallinnas loengud „emade ja rinnalaste kaitse ja naistehaiguste" üle, 12. maist — 19. juunini 1926. a. 7 loengut, osawõtjaid 68 naisterahwast.

Tallinnas „esimese abi ja terwishoiu loengud" 15. oktoobrist — 16. detsembri — 18 loengut, 78 kuulaja osawõttel.

1927. a. Tallinnas 17. jaan. alates — osawõtjaid 82, praktilised harjutused abiandmises õnnetujuhtumistes ühes seletustega ja walguspiltidega.

Rakweres esimese abi kursused — 411 kuulajaga 15. jaanuarist — 24. jaan., 20 loengut walguse ja kinopiltide näitamiseks.

Tartus 31. jaan. alates tööstusterwishoiu ja esimese abi kursused, osawõtjate arw 65; töötab kahe grupiga.

Loenguid pidasid wilunud arstid.

Kinnitusküsimuste üle süstemaatiliste loengutega tehti Tallinnas algust jaanuarikuul 1927. a. Osawõtjaid oli wähe. Ei leidu kuulajaid küsimusile, mida tundma peaks iga iseteadlik tööline!

Haigekassa tegelaste kursused korraldati Tallinnas 9.—13. oktoobrini 1926. a. Osawõtjaid, eestkätt asjaajajaid, oli ülemaa tulnud 20—52. Üles andnud oli 82. Loenguid peeti ainete üle: sotsiaalne kinnitus — J. Sonin; haiguskinnitus üldse ja Eestis eraldi — E. Nerep; haigekassade ja Eesti tööliste kinnitusühisuste wahekorid — E. Nerep; haigekassade poolt wäljaantawad määrused — E. Nerep; arstiabi korraldus haigekassades — E. Nerep; haigekassade aruanne ja statistika — H. Reiman; haigekassade asjaajamine — K. Lukk; haigekassa raamatupidamine — W. Luksepp. Liit omalt poolt oli teinud, mis wõimalik, et kursus korda läheks. Ta oli walinud huwitawad ja tarwilikumad ained, kutsunud lektoriteks asjatundlikud jõud, eriteadlased. Kui 82 isikust, kes üles andsid, osa wõtsid esimesel päewal 52 ja wiierendal — 20 kuulajat, siis tuleb selle põhjusi otsida — haigekassade ja kuulajate juurest. Ja sarnane nähtus peab edaspidi kaduma. Loengud olid maksuta, liit kandis kulud, wälja arwatud kuulajate ülespidamine.

Liit tahab igal aastal sarnaseid loenguid haigekassa tegelastele korraldada. On neile waja teadmisi, aga ka äratust juurdlemiseks ja süwenemiseks, enese täiendamiseks. Iga haigekassa kohus peaks olema oma tegelastele osawõttu wõimaldada ja iga tegelase kohus olgu — neist kursustest osawõtmine.

Haigekassa tegelaste konwerents peeti 13. okt. 1926. a., kust osa wõtsid eestkätt asjaajajad, harutades praktilisi küsimusi, mis tegelik elu esile toonud. Nende konwerentside järele on edaspidigi tarwidus.

Kongresse tänawusega kokku 5, peale selle üks konwerents. Kõigil neil on suur tähtsus haiguskinnituse kohta Eestis. Siin on küsimusi selgitatud, teid otsitud ja ülesandeid märgitud, siin on seisukohti awaldatud, nõudmisi esitatud, uut jõudu ja äratust ammutatud.

Kongressid peawad olema haigekassadele kui jaamad pikal teel, kus peatatakse, pilku heidetakse tehtud tööle ja jõudu kogutakse eelolewa kauguse wõitmiseks.

Selle põhikirja punkti teostamiseks on liit kawakindlalt ja energiliselt tööd teinud.

2) Wälja anda ajakirje ja muid trükitõid oma ülesannete ja haigekassadesse puutuwate küsimuste selgitamiseks.

Siin on suur ja söõdis põld künnda. Muld pole weel kohew, seeme langeb kõwale pinnale ja häwineb. On liit teinud, mis suutnud.

Ajakiri „Töö ja Terwis". Wastawalt kongressi otsusele hakkas aprillikuus 1925 ilmuma liidu kuukiri „Haigekassa", mis septembrikuul samal aastal uue nime wõttis: „Töö ja Terwis". See kuukiri peab olema rahwalik, ega tohi muutuda raskepäraseks, ühekiulgseks. Sellepärast ei saagi temas käsitada ainult kinnitusküsimusi, waid tuleb populariseerida ka teisi sotsiaal- ja töölistküsimusi, iseäranis ka terwishoidu, mille kohta teadmised rahwa keskel weel enam kui puudulikud. Kuukiri peaks leidma kõigi haigekassa ja kinnitustegelaste poolehoidu. Nemed peaksid kuuluma eestkätt kaastööliste ja lugejate hulka. Kahjuks ei tohi seda üldiselt ütelda. Siin on paranemine tarwilik. Kuukirja hind on odawam kui ühelgi teisel: 16—24 lehekülge 10 m. Wõib arwata, et kui

haigekassa osaliste keskel iseteadwus kaswab, siis ka „Töö ja Terwis“ weel enam lugejaid leiab kui seni. Siin on nõudmine ka haigekassa asjaajajatele: nende otsekoheseks kohuseks peaks olema liidu kuukirja lewitamine.

Muud trükitööd. On kirjastatud odaw rahwaraamat „Esimene abi õnnetusjuhtumustel“, mille kirjutanud Dr. Sumberg. Et rahwale raamatut kättesaadavaks teha, on hinnaks wõetud ainult 5 m. Tuleb weel wälja anda raamatud: Esimese abi kohta haiguste korral, haigus- ja teiste kinnitusküsimuste üle, kutseterwishoiu üle jne. Kui palju siin suudetakse, oleneb materiaalsest ja waimlisest jõust.

3) Walitsuse loaga oma esitajate kaudu wälismail ärapeetawatest haigekassade kongressidest ja konwerentsidest osa wõtta, ning ühendusse astuda wälismaade sellekohaste liitudega.

Et õppida, eeskuju näha ning uusi ülesandeid, teid ja abinõusid leida, selleks on wälismaade wastawate korraldustega tutwunemine ja nende nõupidamistest osawõtt tarwilik. Läänud aastal käisid liidu juhatusel liige J. Kirp ja sekretär J. Ode Läti haigekassade 4. kongressil, mille kohta J. Kirp üksikasjalisema ülewaate awaldas „Töö ja Terwis“ nr. 6, 1926. a. Teistele wälismail peetawaile kongressidele tõmbawad kulud piiri ette. Juba osawõtt Läti kongressist wõimaldas wõrdlust meie ja nende olude ning tegewuse wahel, tõi selgitust meiega tööle.

4) Korraldada näituseid, ning osa wõtta ka teiste asutuste ning ettevõtete poolt toimepandawatest näitustest.

Hoolekande näitusest liitu osawõtma ei kutsutud. Terwishoiu Muuseumi ja teiste korraldustega ühiselt ettevalmistusel olewast terwishoiu nädalast wõtab liit osa. Tema esitaja J. Kirp on ka korraldawas komitees, samuti peab kontakti Terwishoiu Muuseumiga. Et terwishoiu nädalal suur tähtsus on rahwa terwisolude tõstmisel, selles pole kahilust.

5) Koguda andmeid haigekassade osanikkude ja nende perekonna-liikmete terwishoidliste olude ja töötingimiste kohta.

Osalt neid andmeid kogub ka riigi statistika büroo. Wormid, mis selleks wäljatöötatud, on puudulikud, ega wõi-

malda tarwilikku ülewaadet. Perekonna-liigete terwishoidliste olude üle andmete kogumine on eriti raske praegustes oludes. Kuid tarwilik, et walgust heita sinna, kuhu harilikult päike ei paista; tarwilik, et põhjendada sotsiaalolude parandamise tarwilikkust ja reforme rahwa heakäigu tõstmiseks. Siin on raske tööpõld, kus kaswab weel ainult umbrohi.

6) Esitada märgukirje ja teadaandeid järelwalwe asutustele tööliste terwishoiu abinõude ja puuduste üle töökohtades.

Tegelikust elust tõusnud küsimusi on liidu juhatus ja nõukogu alati kaalunud ja nende lahendamiseks teid otsinud. On esitatud siis, kui tarwis, märgukirje. Nii haigekassade seisukorra kohta, neile laenufondi asutamist töö-hoolekandeministeeriumi juurde ja riigieelarwest toetust nõudes nakkawate ja krooniliste haiguste arstimiseks. On märgukirjas juhitud walitsuswõimu tähelpanu töölikinnituse puudulikkusele, ning wanaduse ja tööwõimetuse kinnituse tarwilikkusele jne. Kui aga märgukirjad ei leia tarwilikku wastukõla, siis tuleb see kirjutada selle arwele, et ei Eesti töölikklass ega ka liit ei kujuta weel enesest sarnast siiket ja tugewat ühisjõudu, millega rehkendada tuleb. Kui muutub töölikklass tugewamaks ja liidu ümber on kõik haigekassad, siis ei panda tema märgukirje enam kalewi alla, waid pööratakse neis ettetoodud tõsiasjadele tarwilikku tähelpanu.

Liidul on tulnud tegutseda ka haigekassade õigusliku korra kaitseks. Nii sel puhul, kui seadusewastaseltsi kõrwaldati Tallinna ühise haigekassa juhatus. Waevalt on arwata, et see kurb nähtus Eesti haiguskinnituse ajaloos oleks lõppenud endise juhatusel wõiduga, kui poleks liitu olnud.

Haigekassade liit on juhtinud ka tähelpanu sellele, et soowimata on meie oludes haigekassade killustamine. Kuid wistist meile tundmata poliitilised kaalumised on toonud siin esile wastupidiseid nähtusi, mida ei saa pidada riigitarkuseks.

Liidul pole ka teadmata, kuidas haigekassad peawad kaitsma oma õigusi töölikkinnituse ühisuse ees.

On käsil töö-hoolekandeministeeriumil ka haigekassades kassaosaliste omawalitsuste kaotamise kawa, mille järgi tulek-

sid juhatusse ja wolikokku ka töösurite esitajad. Selle wastu on protesteerinud liit kategooriliselt.

7) **Asutada haigemaju, ambulants, sanatooriume, suwekoloniisid, arstirohtude keskladusid ja muid sarnaseid asutusi haigete rawitsemiseks.**

Need on asutused, mille ellukutumine suurte kuludega ühenduses. Esialgu on nii haigekassadel kui ka liidul tarwilik aineeline jõud puudunud. Rasked sotsiaalolud, wiletsad palgad ja terwiswas-tased töötingimised, nälg ja korteriwiletus perekondades on loonud soodsa pinna haigusele ja surmale. See sõõb haigekassade sissetulekud. Tuleb elada ka neilgi peost suhu, ilma et koguks tagawara kapitali, mis wõimaldaks rawitusasutuste ellukutumist.

Haigemajade asutamisele on takistuseks haigekassade liigete wäike arw, samuti linnade wäiksus. Kui haiguskinnituse alla kuuluwate kodanikkude hulk suureneb, wõib asuda selle ülesande teotamisele.

Ambulants on awanud üksikud haigekassad. Nende asutamine linnades, kus mitmed haigekassad, nagu Tallinnas, oleks praktiline.

Sanatooriumi ellukutumine on liidu juhatuses ja nõukogus kaalumisel olnud ning selleks samme astunud. Ühine sanatoorium Eesti haigekassadele on tarwilik, aga ka wõimalik. Ülesaamata raskesti siin ees pole. Kui seda tarwilikuks peetakse ka haigekassade poolt ja käed külge pannakse, siis mõne aasta pärast wõib liidul olla oma sanatoorium, mida kasutaksid kõik haigekassad.

Suwekoloniide asutamises on algust teinud üksikud haigekassad, Tartus ja Narwas. Aga ka teised haigekassad ei pääse edaspidi neist rawilatest mõõda: töölise ja tema perekonna terwise tõstmiseks on wastawad suwekoloniid paratamatud.

Arstirohtude keskladu wõib siis asutada, kui haigekassade apteekide wõrk on küllalt wälja arendatud. Praegu on veel wähestel haigekassadel omad apteegid. Nende asutamine on raskustega ühenduses. Loota wõib, et need raskused wõidetakse ja järjest uusi apteekide haigekassade poolt awatakse. Siis on ka keskladu paratamata. Kui äriline ette-

wõte on ta seda tasuwam, mida enam tema järele tarwidus.

Kõigi nende ülesannete teostamiseks on tarwis aega, jõudu ja raha.

Peale loetletud ülesannete on kongressid ja tegelik elu märkinud liidule veel hulk tööd: nii näiteks nõuandmine üksikutele haigekassadele, esitatud küsimuste selgitamine ja lahendamine, haigekassade töö ühtlustamine jne.

Liidu tuluhallikad.

Liidu warandus koguneb põhikirja järgi: a) liitunud haigekassade liikmemaksudest, b) sissetulekust liikumata waranduste ja ettewõtete pealt, d) walituse loaga toimepandud korjandustest ja loteriidest, e) kingitustest ning annetustest ja g) muudest sissetulekust.

Kongressi otsusel wõetakse liikmemaksu liitunud haigekassadelt $\frac{3}{4}$ protsenti liikme- ja juuremaksudest. See teeb wäikse snmma haigekassa wäljaminekutest. Mõni haigekassa ei ole liitunud sellepärast, et on kartnud kulusid. Iga saja marga pealt, mis haigekassale liikme- ja juuremaksudest tuleb, maksta liidu kassasse $\frac{3}{4}$ marka, see pole tõesti mitte kõnewäärteki. Ei wõi siis ka liikmemaks olla liitumisel takistuseks. Kui aga arusaamine puudub liidu ülesannetest ja tähtsusest, siis wõib ju ka liikmemaksu taha pugada.

Loengute pidamiseks on liit saanud toetust ka haridusministeeriumilt, mujalt mitte. Oleks loomulik, kui ka töö-hoolekandeministeeriumi eelarwes selleks summad ei puuduks. Niikaugele meil veel jõutud pole. Hiiglatoetusi, mis ulatab kümnetesse ja sadadesse miljonitesse, saawad põllumeeste keskseltsid ja asunikkuude liit, toetuse osalised on isegi naiste- ja teised sarnased organisatsioonid. Tööliste kinnituskorraldustele toetuse andmiseks puudub isegi seaduses ettenähtud laenufond. Nii on ajad ja nii on olud.

Liidu wäljawaated.

Muutugu ja arenegu elu missuguses suunas tahes, kinnitusseadusi töölistelt keegi enam ära wõtta ei saa. On kõneldud küll mõnel pool kinnituskorralduse reformeerimisest, kaotades seniseid haigekassasid ja kinnitusühisusi, asetades wistist kroonu ametnikkudega. Aga see on muusika mägede tagant: läheb mõõda!

Kinnitus nii oma ulatuse kui ka alade poolest peab laienema.

Et tööliklass omale otsiarbekohased kinnituseadused võidab, selles pole kahtlust. On ainult aja küsimus.

Et see rutem sünniks, selleks on tarvis ühistunnet ja ühistööd. Selleks on tarvis ka haigekassade liit. Ei ole kahtlust, et liidu ümber koguvad kõik haigekassad. Et praegu osa eemal, tuleb arenemastusest ja arusaamatusest. On tööliste poliitilistel erakondadelgi ettelükatud tegelasi ja „silmapaistvaid“ mehi, kes kuidagi ei jaksa aru saada töölikinnitusest, ega näpuotsagi ei taha liigutada sellega tutvunemiseks, ammu veel selle lewinemise eest töötamiseks. Need on aga hingeliselt võõrad tööliklassile, võõrad ollused tööliklassi kehas. Künarnukid ja auahnus on neile tee rajanud. See on loomuwastane ja soowimata nähtus. Peab kaduma.

Kõik tööliklassi iseteadlikud ja ausae liikmed ja tegelased peawad töökaitsa ja töölikinnituse eest wõitlemise tegeme omaks ülesandeks. Tööliklassi liigetkeskelt peawad wõrsuma ka kinnituste, gelased, kes oma jõudu pühendawad walgustatult mõistusest, üldisele heakäigule.

Tööliklassi keskelt peab järjest kaduma loidus ja letargia, warjusurm, aset andes edasiwiiwale tööle, millele wirgutab teadmine, et seisukord muidu ei parane, kui üksteisele toetades, üks kõikide ja kõik ühe eest kõige jõuga wõideldes oma õiguste, oma elu kindlustamise eest.

Selleks tahab kaasa aidata ka haigekassade liit, kes kogub oma ümber kõik haigekassad, kõik kinnitustegelased, saab tõsiseks keskkohaks, ühisjõuks, mis kõrwaldab takistused teelt ja teostab ülesanded, mis tarwilikud tööliste elu igakülgeks ja otstarbekohaseks kindlustamiseks.

Kutsehaigustest ja kutseterwishoiust.

Prof. Dr. K. Lehmanni järelc. *)

Juukse- ja jõhwitõõlised.

Juukselõikajad, jõhwitõõlised madratsitegijad, harjasepad. Inimese juuksed, mis parukate walmistamiseks tarwitatakse, lewitawad harwa nakkawaid haigusi. Mis selle töö terwiswastaseks teeb, on tolm, halb õhk, wiltsad ruumid ja teised terwiswastased töötingimised. Sagedane haigusnähtus on — selgroo kõwerdumine seal, kus tarwitatakse laste tööjõudu.

Hobusejõhwi töö juures on Siberi katku nakkamise hädaoht; selle haiguse hädaoht on suurem neis ettewõtetes, kus ümber töötatakse nende loomade karwu, kes tihti põewad Siberi katku, nagu kitsed ja sarwloomad. Siin on tarwilikud sundmäärused wäljast toodawa loomakarwa ja jõhwi desinfitseerimise kohta. Sellel tööalal awaldab halba mõju ka tolm, iseäranis madratsite walmistamise, eriti aga wanade parandamise juures.

Haiguste arw peaaegu normaalne. Rohke on närwisüsteemi haiguste arw — kaks korda üle keskmise. Hingamisorgaanide ja tiisikuse haigust põdewate arw ulatab 1/4 üle keskmise.

Nahatõõlised.

Nahatõõliste keskel pole haiguste arw eriti suur, lähineb keskmisele, ainult rheuma on kaks korda suurem keskmisest. Kutsehaigustest on nimefada Siberi katk, silmnäo ja käte põletamine lubjaga, haawad, muhud, paised ja ekseem.

Saksamaal on nahawabrikutes umbes 100.000 inimest töös. Nende keskel, kelle töö märg, on haigusjuhtumisi enam.

Kingsepad.

Kingsepa töö oli warem käsitöö, nüüd muutub järjest enam wabrikutööks.

Kingsepa kehaseis käsitöös on terwiswastane. Ta töötab istudes, saabas rihmaga põlwe peal. Istub ettepoole küürutades. Haigusnähtused: küürus selg, haigused puusas, krambid kätes jne. Tiisikus ja südame haigused on sagedased, aga ka kõhu- ja sooltehaigused, samuti wigastused. Wabrikutes, mis uuema aja tehniliste nõuete kohaselt sisse seatud, pole eriti terwiswastaseid tingimusi, haiguste arw ka mitte suur. Kodukäsitöös on kingsepa töötoa ruumid ja teised töötingimused harilikult terwiswastased.

Rätsepad ja õmblejad.

Rätsepad ja õmblejad on suurelt jaolt kodukäsitõõlised, nende keskel rohkesti allealisi. Ruumid wiltsad, tööpäew pikk

*) Prof. Dr. K. B. Lehmann: Kurzes Lehrbuch der Arbeits und Gewerbehygiene.

(Eestis 8–16 tundi), tööpalk madal, ettevõtja surve – see kõik mõjub terwise peale rusuvalt. Pealegi on rätsepa- ja õmblustöö – hooaja töö, kus langeb teatud kuudele rohkesti kiiret tööd, mille täitmine tööjõu pingutamist nõuab, kuna jälle teistel kuudel tööpuuduse all tuleb kannatada. Töötatakse istudes.

Kutsehaigusteks loetakse: werewaesus, kõhuhaigused, fiisikus, lühike nägemine, selgroo kõverdamine, ekseem, panaritium, õmblejate krambid, hammaste purunemine niidi katkihammustamise läbi, nais-terahwastel kuupuhastuse korras. Masinaga õmblemise juures on Dr. Collis Inglismaal mürkinud 28% silmatõmbemist (nystagmus).

Rätseppadel, kes töötawad raskete kääriridega, on muhud ja willid sõrmedel jne.

Seda kutset, mis nõuab küll maitset, kuid vähe füüsilist jõudu, waliwad sagedasti kehaliselt nõrgad inimesed. Ütel-dakse, et rätseppadel olewat kalduwus unistustele ja waimuhaigustele, kuid siin pole süüdi kutsetöö, waid kõigepealt kehaterwis, millest tingitud selle kutse walimine.

Rätsepatööd tehtakse kodus. Töö ise on sarnane, et seda võib teha kainimene, kes tõsiselt haige on. Sellepärast statistika ka ei näita rätsepatöö terwiswastast seisukorda. Saksamaa andmete järgi on haiguspäewade arw 20 protsenti alla normaalse, fiisikus aga kaks korda üle keskmise; närwihaigete arw on suur, seedimisorganide, lihaste ja soonte rheumatism on $\frac{2}{3}$ normist.

Iseäranis naisrätseppade juures on werewaesus sagedane nähtus.

Kübarategijad.

Jungfleisch on leidnud Prantsuse kübarates, mis kaaluwad 70–80 gr., 0,2–0,6 gr. elawhõbedat. Ta on kõwasti kiude

külles ja ei sula wees. Heim on leidnud nende tööliste juures 82 protsenti mürgitusjuhtumisi; neist 51% kerged ja 31 nähtawad. Peasümptoniks on – wäri-semine ja psüühiline korras.

Jänesnahku kaitstakse alalhoides loomade wastu arseenikuhappega. See võimaldab mürgitust arseenikuga. Et kübarat kõwaks teha, selleks tarwitatakse schellaki sulatist, mis võimaldab mürgitust denatureeritud piiritusega.

Kübarategijad kannatawad eriti peene karwatolmu läbi, mis tekitab hingamisorganide katarre ja silmahaigusi, aga ka ekseeme ja paiseid. Kübarategijad on kahwatud, kurnatud, kõhiwad ja tihti on neil fiisikus.

Lillewalmistajad.

Paberist ja riidest lillede walmistamisega teeniwad omale eluülespidamist sagedasti naisterahwad. Siin tööalal puudub järelwalwe, tööpäew on väga pikk, elutingimised wiletsad. See tekitab haigusnähtusi. Tarwitatakse ka mürgiseid wärwe (schweinfurti roheline, tinawalget ja arsenikut sisaldawaid aniliinwärwe).

Pesijad.

Töö tehtakse terwiswastastes ruumides: kuuris, keldris jne. Kehaseis, palaw wesi, röske õhk, märjad jalad, lihaste pingutamine, lehelise aur – on terwiswastased. Tagajärjed: tõmbesoone wõrendik (varix), ekseem, rheumatism. Ka küüned, mille alla satub leheline, rikufakse. Sagedane haigus – fiisikus.

Triikijad.

Wiletsad ruumid, üksluine töö, halb walgustus, kehaseis ja sõekarm mõjuwad tarwiswastaselt. Sagedased on ka kerged põletishaawad, seedimisrikked, kahwatustõbi (chlorosis) ja mitmesugused liigetehaigused.

Ergukawast.

Dr. Josef Israel.

Ergukawa juhatab ja korraldab kõikide kehaorganide tegewust, ta ergutab liigutusi, ta on wahetalitajaks haistinguile neid edasi kandes teadwusesse, ta on üldse waimutegewuse organiks. Temata oleksime lihatombud ja ainult tänu keskergukawale oleme inimesed täies mõttes.

Ergukawa jaguneb kolme ossa: 1) kesk-

ergukawa, 2) perifeerne ergukawa, s. t. keha wälimistel külgedel, wäljaspool keskergukawa olewad ergud ja 3) sümpaatiline ergukawa, s. t. ergud, mis kuuluwad nervus sümpathicus'e juure, mis ergutab keha sisemisi orgaane, nagu süda, sooled jne.

Keskergekawa koosneb peaajust, seljandist ja piklikust ajast, mis ühendab

seljandi peaajuga. Kõik need kolm orgaani on kaetud kaitsvate kelmedega.

Perifeerne ergukawa koosneb suurest hulgast erguniitidest, mis tulevad keskergukawast ja harunedes ja jagunedes läbistawad terve keha. Osa neist erkudest lähewad keskergukawast musklitesse ja liigutawad neid meie tahtmise järele. Neid erke nimetatakse liigutuserkudeks ehk mootorseteks erkudeks. Teine osa perifeerseid erke kannab tundeerkude nime. Need juhiwad väljaspoolt wastuwõetud ärituse peaaju, kust ta edasi antakse liikumisergule.

Keskergukawa koosneb päämiselt peajust. See on pehme ollus, mis asub kondist karbis — pealuus. Peaaju kaalub keskmiselt 1300—1400 grammi ja jaguneb suurde ja väiksesse peaaju. Suur aju on peakoopa esimeses ja keskmises osas ja katab väikse aju, mis asub koopa tagumises osas.

Nii suur kui väike aju on jaotatud sügawa wao läbi keskelt kaheks. Neid osi hüütakse aju poolkeradeks. Nad on altpoolt ühenduses. Aju välisel pinnal on hulk uurdeid ja wagusid. Need wad jaotawad aju sagaratesse. Ees on otsasagar, keskel pealaesagar, taga kuklasagar, külje peal oimusagar. Ajul on sees walge ja peal hall kord. Aju hall kord on ergurakud, walge kord — erguniidid, mis ühendawad üksikuid aju osi.

On kindlaks tehtud hulk kohti hallis olluses, mis seisawad ühenduses meie meelteorganide ja muskligruppidega. Nii näiteks arwatakse nägemise keskkohast olewat suuraju kukla osas, kuulmise keskkohast suuraju oimuosas, tundmismeel suuraju lagipea osas, käte, jalgade, keele ja näomuskulatuuri liigutamise keskkohast — kahelpool lagipead ja nimelt ristamisi. On nimelt nii, et parem peaaju osa on ühenduses keha pahema poolega ja wastuoksa pahem peaaju osa keha parema poolega. See tuleb sellest, et ergud peajust tulles teewad ristkäigu. Kui näiteks äkitselt haigustub suuraju pahem poolkera, siis on selle tagajärg keha parema poole halwatus.

Wäikse aju ülesanne on reguleerida keha tasakaalu hoidmist.

Pikliku aju kaudu on peaaju ühenduses seljaüdiga. Piklikus ajus asub tähtis keskkohast, nimelt hingamise ja südametegewuse keskkohast.

Läbi seljandi jooksewad motoorsed ergud keha wälimistele osadele ja tundeergud wälimistelt osadelt keskkoha poole. Teiseks on seljaüdi nõndanimetatud refleksiigutuste keskkohaks.

Refleksiks nimetame sarnast nähtust, kus mingisugune orgaan algab tegewust, ilma et isik, kelle juure see orgaan kuulub, seda tahaks. Reflektoorne tegewus sünnib iseenesest mõnesuguse wälise mõju tagajärjel. Näiteks sügame kohta, kus hammustanud mõni putukas, silm kattub laoga kui silma sarwnahka mingi asi puudutanud, sattudes wastu kuuma rauda, tõmbub käsi end kähku tagasi jne.

Perifeerne ergukawa koosneb peajust ja seljandist tulewatest erkudest. Kui nende tegewust rikub haigus ehk põrutus, siis ilmub wastawate naha — muskli — ja seedimisorganide halwatus.

Suurajust tulewad 12 paari erke: I paar — haisteerk, II — nägemiserk, III — silmaliigutaja erk (silmalihaksed), IV — blokkerk — silmakeerutaja erk, V — kolmikerk — närweerib nina, silmi, suukoobast jne., VI — eemaletõmbaja erk, VII palgeerk (närweerib palgelihakseid ja süljenäärmeid), VIII — kuulmeerk, IX — keele, kurguerk, X — hulkuja erk (närweerib südant, kopsu jne.), IX lisaerk — kahte pealmist kaelalihakset, XII — keelealune erk liigutab keele lihakseid.

Seljaüdist wäljatulles moodustawad ergud erkudewõrgu, millest õieti alguse saawad pärisergud, milledest kõige tähtsamad järgmised: kintsude-, puusade-, käte- jne. ergud.

Sümfaatiline ergukawa asub kahelpool selgroogu, koosneb hulgast sõlmedest, milles palju ergurakke. Need ergusõlmed on ühenduses peajuga ja alluwad temale. Ilma otsekohese peaaju juhatuseta korraldab sümfaatiline ergukawa keha sisemiste organide tööd, nagu seedimist, kõhu ja soolte liigutusi, südame, were-soonte ja näärmete tegewust.

„Gesundheit“.

Kaitse oma silma.

Silmaarsti Dr. Hans Lachmanni järele.

Tundub enesemõistetawana, et inimene oma väärtuslikuma wara, silma eest wõimalikult hoolt kannaks. Aga juba pealiskaudsemad tähelpanekud näitawad, kui wäga patustatakse silma terwishoius. Suuremalt jaolt oleneb see teadmiste puudusel, sageli hoolimatusest. Aga igapäewased wäiksed patustused silma suhtes toowad lõpuks pikaldase, kauakestwa häda. Wanemate ja kaswatajate mure olgu laste silmi kaitsta alates kõige warajasemast noorusest. Missugust kasu toob warakult tarwitusele wõetud õige kaitseabinõu, näitab näiteks silma sidenaha põletik wastsündinute juures. Mõned aastakümned tagasi oli see üks kardetawamaid silmahaigusi, kuid nüüd juhtub teda harwa, sest nüüd on ämmaemandad kohustatud kohe peale sünnitamist lapse silmade juures terwishoidlisi nõudeid täitma eelpool nimetatud haiguse wastu. Selle sama raske silmahaiguse (Blennorrhoe) hirmul oli wanasti kombeks lapsi hoida pimedas ruumis, kuid see abinõu oli täiesti kasutu ja tegi lapse terwisele ainult halba. On ju nüüd üldiselt teada, et walgus ja päike edendawad lapse kaswu ja hoiawad ära inglishaigust ja hambakrampe. Peab aga küll lapse silma kaitsma päikese kiirte otsekohe tungides silma, sest rinnalapse õrnad silmalaud ei suuda päikesewalguse mõjule küllalt kaitset anda, Lapsewankri külge kinnitafagu wäiksed kardinad, mida tarbekorral eetetõmmatakse.

Kooliwalitsuse püüded muretseda wõimalikult walgeid ja õhurikkaid kooliruume, annawad ainult sel juhusel tagajärgi, kui õpilase kodus luuakse samuti soodsad töötingimused. Ka siin on hädatarwilik hää walgustus ja peaasi: paras kaugus silma ja töölaua wahel ($\frac{1}{3}$ meetrit) sest lähedalt wahtimine lugemise ja kirjutamise juures rikub nägemiswõimet. Kui lapsed kaebawad silmawalu wõi nägemisriket, siis peame seda wõtma tõsiselt ja pöörama arsti poole. Kui arst korraldab prillid, siis peame neid laskma kanda ja mitte käega lööma, nagu tehakse wägasagedasti, öeldes „prillid hellitawad silmad ära, küll wiga kaob iseenesest.“

Kõik see, mis öeldud koolilapse walgustuse kohta, käib samuti kutsetöö kohta. Siin peituwad silmale weel suuremad hädaohud: Silma wigastused kuuma auru ehk gaasi läbi, wigastused hapete ja alkaalide läbi ja liighere walgustus. Näiteks hakkawad klaasipuhujad warakult põdema n. n. „halli rähna.“ Seda haigust tekitab nende töö juures olew kange kuumus ja ultrawiolett kiired. Et silmi kaitsta eelpool nimetatud kahjulikkude mõjude wastu, kandku klaasipuhujad otstarbekohaseid kaitseprille! Silmi rikuwad ka mõnes kutsetöös kehha saftuwad kihwtiained, nagu tinakihwtitused trükitööliste juures, tööliste juures, kes töötawad tinawalge wabrikutes, maaldrite ja pottseppade juures, ehk jälle wäawelsüniku kihwtitused kautshukiwabrikutes töötawate tööliste juures. Tarwitusele wõetud etewaatusabinõude tõttu on nüüd need silmarikked harwaks jäänud. Selle wastu on aga peale ilmasõja ülirohkesti hakatud tarwitama tubakat ja alkohooli ja see on toonud hulk uusi tõsiseid silmarikkeid. Kes tahab hoida oma silmanägemisi, see olgu tagasihoidlik nende mürgiste ainete tarwitamises.

Hoolimata kõigist tööpingutusist ei lakka terwed silmad meid teenimast kuni 40 eluaastani. Siis aga ilmuwad esimesed tundemärgid, mis näitawad, et silmaterawus wäheneb. Kõigepealt paneme seda tähele peenemate tööde juures, siis aga kajamedamaid töid tehes. Need, kes töötawad kirjutuslaua taga ja büroodes, märkawad, et kiri juba lühikese aja takka läheb uduseks ja hakkab laiali walguma, nad peawad suurendama kaugust silma ja töölaua wahel. Käsitööline märkab, et ta töö muutub halwemaks, mõõtimine ja lõikamine teeb talle raskusi. Perenaine suudab ainult suure waewa ja peawaluga teha oma majapidamises hädatarwilikku õmblus- ja paikamistööd.

Ka siin peab ülesaama eelarwamisest, et prillid rikuwad ja hellitawad silma. Ülekohus on wäewõimuga silma sundida seda tegema, mida ta omal jõul ei suuda.

Hea joogi- ja tarbewesi.

Prof. Hartwig Klut.

Üks tähtsamaid elutarwidusi on wesi. See selgub juba sellest, et teadusmehe M. Rubneri järele inimese keha koguraskusest 63 prots. kuulub weele. Kui inimene kaotab 10 prots. sellest weehulgast, siis ilmuwad rasked haigusnähtused ja terwisrikked; kui kaotus ületab 20%, siis sureb ta janusurma. Kuid inimene ei tarwita wett üksi joogiks, waid wesi on hädatarwilik kui puhastus-, keetmise- ja pesemisabinõu.

Missugustele nõuetele peab wastama hea joogi- ja tarbewesi?

Ta peab olema: puhas igasugustest haigusidudest ja teistest ainetest, mis kahjulikud terwisele.

2) Võimalikult selge, wärwitu, maigutu ja lõhnatu; ei tohi olla suwel liig kuum ja talwel liig külm, ühe sõnaga, peab olema sarnane, et ta on maitsew ja mõnus tarwitamiseks.

3) Majapidamises tarwitamiskõlbuline, mitte liig kõwa ja võimalikult puhas raua — mangaani — ja mustamulla-ainetest. Weewärgi juures ei tohi temal olla metalle (iseäranis tina ja betoni) liigitõmbawaid omadusi.

4) Alati suurel hulgal käepärast. Päewa jooksul peab jatkuma iga inimese kohta üldiselt 50—150 liitrit.

Musta wee kaudu kantakse kergesti edasi nakkawaid haigusi, esimeses jões koolerat ja tüüfust.

Sellepärast on terwishoidliselt väga tähtis kõiki joogiweekohti kestwalt kaitsta wäliste kahjulikkude mõjude wastu. Joogiweekohad, mis asuwad wäljakäikude, mustaweetorude, sõnnikuaukude, tallide jne. läheduses, ja ka halwasti kaetud lahtised kaewud on ikka ja alati äärmustamise hädaohus ja wõiwad muudatada tarwitajaille hädaohlikuiks.

Koolera ja tüüfuse pisilased lahkuwad haige kehast wäljaheidete, tüüfuse pisilased ka röga kaudu. Inimese ja looma wäljaheidet lähewad maa sisse. Kui see maa pole küllalt tihe ja peeneteraline, nagu sawipõhi, siis pääsewad pisilased edasi põhjaweeni. Kui sarnase koha läheduses on kaew, siis imbub kogu see mustus ja temaga ühes haiguspisilased joogiwette. Sellest selgub, et pea alati maa ülemise kihi weed ümbertõõtamatult on tarwitamiseks kõlbmatud.

Selle järele, kust on pärit tarwitataw wesi, jaotatakse ta mitmeliigiliseks:

Kõige pealt wihmawesi. Kui pole käepärast muud wett, siis ollakse sunnitud teda joogiks tarwitama. Et teda selleks otstarbeks kõlbuliseks teha, siis filtreeritakse ta läbi liiwa ja kruusa. Wihmawesi pole maitsew, sest temas on wähe soolasid, aga keetmiseks ja pesemiseks on ta väga kõlbulik.

Pinnapealsed weed.

A. Kunstlised järwed.

Neid kunstlikke järwi saadakse pinnapealset wett piirates mullast wõi kiwist tammide abil. Sulamise kui ka bioloogiliste protsesside tagajärjel omab wesi isesugused omadused.

B. Jõe- ja järwewesi.

Seda on harilikult igal pool küllaldaselt määral. Kasulik on selle wee pehmus, kuid ta on sageli sogane ja rikas orgaaniliste ainete poolest, mis falle annawad kollakas-pruuni wärwingu. Soojadel kuudel hakkab järwewesi pealegi „õitsema“. Terwishoidlisest seisukohast on jõe- ja järwewesi selles mõttes mitte-soowitawad, et nad ikka vähemal wõi suuremal määral on lahtised igasugustele kahjulikkudele mõjudele ja väga kergesti wõiwad eneses peita haiguste pisilaid. Sel puhul tuletame meele rasket koolerataudi Hamburgis 1892. a., kus tolle saatusliku aastani tarwitati filtreerimata jõe wett.

Pinnapealse wee paheks loetakse ka seda asjaolu, et ta suwel on liiga soe ja talwel väga külm. Jõe- ja järwewett tehakse joogiks kõlbuliseks eriti selle tarbeks ehitatud liiwafiltrite abil wõi keemilisel teel eemaldades ehk tappes haiguste pisilased. Wäiksel moodsul ja juhuslikult tarwitades jõe- wõi järwewett on kõige lihtsam teda enne joomist ära keeta.

Allikawesi.

Allikawesi on loomulikult teel maa seest päewawalgele tulew maa-alune wesi, s.t. maa alla läinud ja siis uuesti tagasi tulnud pinnapealne wesi. Ka allikate wett ei wõi alati usaldada, iseäranis siis mitte, kui allika seinad pole küllalt tugewad ja tihedad, ehk kui allikad on pärit kuristikulistest mägedest. Õigusega öeldakse: „Allikad on ilusad, aga petlikud“.

Põhjawesi.

Geoloogiliselt märgitakse põhjaweeks igasugust maa-alust wett; arteesiliseks põhjaweeks hüütakse aga ainult seda wett, mis ülemiste, kindlate maakihtide läbipuurides ise üleskerkib.

Terwishoidliselt on põhjawesi pinna-pealse weega wõrreldes üldiselt palju parem, sest et ta on enam kaitstud haigusidude sissetungimise eest ja ta on suwel kui talwel ühtlaselt jahe.

Keemiliselt oleneb ta koosseis neist kihedest, millist ta oma rännakul on läbiwoolanud. Oige sageli on ta neilt teatuid aineid wõtnud enam kui tarwis, näit. on põhjaweed üsna tihti ülearu rikkad rauast, mangaanist, lubjast jne.

Mõnel pool ei ole põhjawett ehk teda on liig wähesel määral. Seal saadakse asjast niimoodi üle, et juhitakse põhjaweekihfidesse kindlal määral enne puhastatud, kõlblikku jõe- wõi järwewett. Nii on edukalt toimitud Frankfurdis M. ä. ja Ruhrimaal.

Meie loomulikkudes wetes leiduwatel ainetel on joogi- ja majapidamisotstarbete järgmised praktilised tähtsused:

Weed, rikkad orgaaniliste ainete poolest ei ole küll terwishoidliselt kahjulikud, kuid nende maik on paha janende kollakas-pruun wärv ei ärata isu. Ka pesu pesemiseks ei saa neid ärakasutada, sest nad teewad pesu kollaseks ja annawad talle mingi eba-

määrase paha lõhna. Seda wett kõlblikseks muuta pole kerge. Aitab alauni (maarijää) juurelisamine.

Tihti leidub meie wetes rohkemal määral raua ja mangaani. Kumbki neist mettallidest pole terwisele kahjulikud, kuid nad annawad weele paha tindisarnase maigu. Pesupesemiseks on sarnane wesi samuti kõlbmatu, ta teeb pesu kollakas-pruuniks ja jätab temasse roosteplekke. Raua ja mangaani kõrwaldamine weest ei peaks praegusaja edenunud tehnikale wist ülepääsmatut raskust tegema.

Suurem praktiline tähtsus on wee kõwadusel; see oleneb pea igas wees leiwast kaltsiumi- ja magneesiumisooladest. Nende mõlemi maa-alkali (leheliseool) karbonaadid, täh. nende süsihapud soolad, sünnitawad ajutise karbonaatkõwa; wee kuumendamisel laguneb see karbonaatkõwa ja wesi muutub selleläbi pehmemaks. Kuid kaltsiumi ja magneesiumi kloriidid, nitraadid ja sulfaadid moodustawad jäädawa mineraalhappekõwa, mis wee soojendamisel ei kao. Terwishoidliselt seisukohalt pole tähtis, kas wesi kõwa wõi pehme. Aga perenaistele on kõwa wesi eksitaw; temas ei kee liha ja kaunwili ruttu pehmeks, ta nõuab palju enam seepi pesemiseks, kui pehme wesi. Ka tööstuslikeks otstarbeks on kõwa wesi kas wähe wõi hoopis kõlbmatu. Kuid sellestki saadakse üle, sest teda saab kerge waewaga teha pehmeks.

„Gesundheit“

Üleriikline terwishoiu nädal 22.—29. maini.

Peateemideks „elukorterite terwishoid“ ja „tööstusruumide terwishoid“.

Kõrwalteemideks — nakkushaigused, taudid, ema ja laste kaitse jne.

Üleriiklise „terwishoiu nädala“ toimepanemise küsimus oli juba aasta tagasi Eesti Haigekassade Liidu juhatuses kõne all. Küsimust kaaluti igakülgselt, kuid jäeti esialgu siiski lahtiseks. Selleks oli ka oma põhjus: naaberriigi Läti Haigekassade Liit oli juba „terwishoiu nädala“ korraldamise eeltöödele asunud. Tuli ära oodata, missuguseid tulemusi annab sarnase suure ülesande teostamine.

Üleriiklise „terwishoiu nädala“ korraldamise mõte oli ka Eesti Terwishoiu Muuseumi juhatuses liikumas.

Tõsisem alus „terwishoiu nädala“ korraldamiseks pandi jaanuarikuul k. a. Eesti

Terwishoiu Muuseumi poolt kokkukõutsatud riigi, omawalitsuste ja seltskondliste organisatsioonide esitajate nõupidamisel.

„Terwishoiu nädala“ komiteesse kuulwad järgmiste asutuste ja organisatsioonide esitajad: Terwishoiu peawalitsuse esitaja Dr. G. Kroll; sõjawäe terwishoiu walitsus — san. kol.-leitn. H. Silbermann; Terwishoiu Muuseum — prof. A. Rammul, Dr. Krull, Dr. R. Tamm, Dr. W. Sumburg; Punane Rist — Dr. G. Kroll; Haridusliit — E. Kubjas; Karskusliit — Dr. J. Rosenthal; Tiisikuse Wastu Wõitlemise Liit — Dr. A. Weltmann; Naisorganisatsioonide

Liit — pr. S. Paldrock; Eestimaa Haigekassade Liit — Joh. Kirp; Tartu linna terwishoiu osakond — Dr. G. Kroll; Tartu maawalitsuse terwishoiu osak. — Dr. P. Tatz; Jaoskonna arstide selts — Dr. H. Dreybladt; Eesti Töölaliste Kinnitushisus — A. Punga; Tartu linna ja maakonna tiisikuse vastu wõitlemise selts — Dr. A. Weltmann; Tartu Rahwaülikool — Dr. A. Audowa; Tartu Haigekassa — K. Lukk; Eugeneika selts „Tõuterwis“ — Dr. H. Madisson; Kaitseliit; Akadeemiline Arstiteaduse Selts ja Wähi vastu wõitl. org. Komitee.

Päewakorra järele wõeti esimesena arutusele „Terwishoiu nädala“ teemid. Peateemiks otsustati wõtta „elukorteriterwishoid“ ja kaasteemiks — „tööstusruumide terwishoid.“ Kõrwalteemidena wõiwad olla mitmesugused terwishoidu puutuwad küsimused, näiteks nakkushaigused, taudid, ema ja laste kaitse jne.

„Terwishoiu nädala“ puhul kawatsetakse vähemalt 800 loengut üle riigi korraldada. Nädala puhul tuleb korraldada vähemaid terwishoiu näituseid mõlme pool, samuti kasutada kinosid ja äriwaateaknaid ning ajakirjandust kaasa tõmmata.

„Terwishoiu nädal“ otsustati ära pidada 22.—29. maini, sest selle aja peale langewad 2 nädalapüha ja Taewaminemise püha. Ka on teed seks ajaks kuiwemad, samuti on maainimestel wõimalik rohke- mal arwul loengutest osa wõtta.

„Terwishoiu nädala“ tegelik korraldus jäetakse Terwishoiu Muuseumi hooleks, kui terwishoidliste teadmiste populariseerimise ja propageerimise keskasutusele Eestis, kellel sel alal juba suuremad kogemused. „Terwishoiu nädala“ komiteest, milles 20 asutuse esitajad, waliti 3 liiget nõuandjaks ja abilisteks Terwishoiu Muuseumile: Tiisikuse vastu wõitl. liidu esitaja Dr. A. Weltmann, Eesti Haigekassade Liidu esitaja Joh. Kirp ja Haridusliidu esitaja E. Kubjas. Terwishoiu Muuseumi juhatus ja walitud 3 liiget moodustawad „Terwishoiu nädala“ juhatus.

Summade saamiseks „Terwishoiu nädala“ korraldamiseks pööratakse palwega nii walitsusasutuste kui ka seltskondliste organisatsioonide poole.

Lõpuks teatawad „Terwishoiu nädala“ komitee liikmed, et asutused ja organisatsioonid, keda nad esitawad, saawad igat-

pidi „Terwishoiu nädala“ tööd toetama ja kaasa aitama.

Sellega oli komitee oma esialgse ülesande täitnud: „Terwishoiu nädala“ korraldamine wajalikuks tunnistatud, aeg kindlaksmääratud ja peateemide küsimus lahendatud.

Selle järele asus „Terwishoiu nädala“ juhatus otsekohe eeltööde tegemisele.

19. weebruaril ära peetud „Terwishoiu nädala“ korraldawa toimkonna koosoleku päewakorras oli: 1) Korraldawa toimkonna esimehe, kirjatoimetaja ja laekahoidja walimine; 2) Nädala kawa; 3) Nädala eelarwe; 4) Läbirääkimised.

Korraldawa toimkonna esimeheks waliti Dr. W. S u m b e r g (Terwishoiu Muuseum), kirjatoimetajaks — Dr. A. Weltmann (Tiisikuse vastu wõitl. liit) ja laekahoidjaks — Joh. Kirp (Eesti Haigekassade Liit).

Allpool järgnewad korraldawa toimkonna poolt wastuwõetud „Terwishoiu nädala“ kawa ja eelarwe.

Üleriiklise Terwishoiu Nädala Kawa.

22.—29. maini 1927. a.

Terwishoiu nädala ülesanne.

Terwishoiu nädala ülesandeks on terwishoiu tähtsuse selgitamine kogu rahwale.

I. Nädala pidulik awamine walitsuse, omawalitsuse ja seltskondliste organisatsioonide ning rahwa osawõttel. Tallinnas awab „üleriiklise terwishoiu nädala“ hra Riigiwanem, Tartus hra Riigikogu esimees. Teistes linnedes ja maal awawad nädala kohalikkude omawalitsuste esimehed.

II. Ettekanded.

1) Rahwalikud loengud ja ettekanded terwishoiust: koolides, seltsides, tööstustes, sõjawäes, kaitseliidus, awalikkudel platsidel ja mänguplat-sidel jne.

2) Ringhäälingu ettekanded terwishoiu alalt igapäew kella 6—6.30 ö.

3) Sport ja mängud loengutega.

III. Terwishoidliste filmide demonstreerimine kinodes, õhtuti awalikkudel platsidel jne.

b) Reklaam-pealkirjad kinodes etenduste wahepaladena.

IV. Rändawad näitused maal: Terwishoiu Muuseumi rändnäitus vähemafesse üksustesse jagatult.

Näitused äride waateakendel:

1) Tiisikuse, alkoholi, suguhaiguste, emade ja lastekaitse preparaadid, mudelid, tabelid, pildid jne.

2) Terwishoidlike abinõud korteritele, asutustele, tööstustele, koolidele jne.

V. Trükitööd.

1) Broshüürid: korteri terwishoid, tiisikus, ema ja lastekaitse, suguhaigused jne.

2) Plakatid — postidel, raudteejaamades, sadamates, wagunites, ooteruumides jne.

3) Lendlehed — uulitsatel jagamiseks ja aero-plaanidel pildumiseks.

VI. Terwishoiu propageerimine koolides

- 1) Terwishoiu tunnid ja loengud õpilastele.
- 2) Õpilaste kirjatööd terwishoidlistel teemidel.
- 3) Õpilaste õpereisid nädala puhul.

VII. **Ajakirjandus.**

1) Ajalehtede kasutamine nii terwishoiu propageerimise kui ka igasugu informatsiooni otsustamiseks nädala puhul.

2) „Nädala leht“. Ilmub ühekordselt nädala avamispäevaks 22. maiks.

VIII. **Terwishoiu nädala lõpp 29. mail.**

Loengud ühes pidulikkude ettekannetega. Õhtul ilutuled jne.

Üleriiklise Terwishoiu Nädala eelarwe.

Sissetulekud.

1. Wabariigi walitsuselt	Mk. 250000.—
2. Omawalitsuselt	„ 100.000.—
3. Eesti Töölise Kinnitatusühisuselt Eestimaa Haigekassade Liidult	„ 100.000.—
4. ja Haigekassadelt	„ 50.000.—
5. Pankadelt	„ 50.000.—
6. Kultuurkapitalilt	„ 50.000.—
7. Mitmesuguselt organisatsioonidelt	„ 25.000.—
8. Terwishoiu Muuseumilt	„ 100.000.—
9. Punaselt Ristilt	„ 100.000.—
10. Tiisikuse wastu wõitlemise liit ühes seltsidega	„ 50.000.—
Kokku	Mk. 875.000.—

Wäljaminekud.

1. Plakatid 2.5000 eks. 5 liiki ä 5000 eks.	Mk. 110.000.—
2. Lendlehed 300.000 eks. 10 liiki ä 3000 eks.	„ 120.000.—
3. Broshüürid 5 tükki ä 20000 eks.	„ 165.000.—
4. Honoraarid: 91 lendlehe ja 5 broshüüri eest	„ 35.000.—
5. Loengud: 400 tundi ä Mk. 350	„ 140.000.—
6. Näitliku materjali saatkulu	„ 40.000.—
7. Lektorite sõiduraha 50 kohta keskm. Mk. 300	„ 15.000.—
8. Nädala korraldamise kulud	„ 50.000.—
9. Filmide hür ja kinoreklaam	„ 50.000.—
10. Wähemate terwishoiu näituste korraldamise kulud	„ 100.000.—
11. Eltenägemata kulud	„ 50.000.—
Kokku	Mk. 875.000.—

20 riigi, omawalitsuste ja seltskondlist organisatsiooni on wajalikuks tunnistanud korraldada kogu Eestis laialdast terwishoiu propaganda nädalat. Nädala sihiks on — ühe nädala jooksul tõmmata üldist tähelepanu terwishoiu wajalikkuse ja tähtsuse peale.

Sõda ja sõjale järgnenud raske majandusline seisukord on sügawasti wapustanud rahwa terwist üldiselt. Laialdased elanikkude kihid on jõuetud wõitluses igasuguste haiguste ja sotsiaalsete pahede wastu. Alkohol, kopsu- ja suguhaigused häwitawad ja mürgitawad rahwa organismi. Rahwa terwislike seisukorra parandamine wäärib tõsiselt tähelepanu. Terwis on rahwa kallim wara. Kindlustame endile terweid järeltulejaid ja tugewa inimsoo tulewikku. Tuleb ära kasutada kõik abinõud, et kaitseda iga inimese terwist.

„Terwishoiu nädala“ kawas on ettenähtud laialdane propogandatöö. Selle töö läbiwiimiseks peawad ühinema kõik elanikkude kihid. Siin on wõitlus käimas inimsoo kurjemate ja kahjulikumate waenlaste wastu ja sellest peawad ühesuguselt huwitatud olema kõik, eriti tööliiskond.

„Terwishoiu nädala“ heaks kordamiseks peawad tegewusse astuma arstid, haigekassade ja kult. organisatsioonide tegelased, kooliõpetajad, linnade ja omawalitsuste tegelased jne.

„Terwishoiu nädala“ korraldamiseks on eestkätt wajalik laialdane toetus riigi, omawalitsuse ja seltskondliste organisatsioonide käest. Korraldada rahwa terwishoiu nädalat ilma laialdaste abinõudeta on wõimata. Selleks sihiks kulutatud raha tasub ennast mitmekordselt ära. Hoidke tööliste terwist — see annab riigile rikkaliku tagasimaksu.

Haigekassad, tehke kohtadel tööd „Terwishoiu nädala“ heaks. Kus ei ole kohapealseid komiteesid, astuge samme nende ellukutsumiseks. Haigekassade juhatused ja wolinikud! Teie pered nõuawad teilt nende terwise eest hoolitsemist. Seda nõuawad ka kassade huwid.

Nagu eelarwest näha, tuleb haigekassadel „Terwishoiu nädala“ toetuseks anda 50.000 marka. See summa peab kindlasti kokku tulema, sest Eestis on üle 30 haigekassa.

Rakendagem endid suure ülesande teenistusel!

Joh. Kõrp.

Uderna suwekolonii 1926. aastal.

Karl Lukk, Tartu Üldhaigekassa asjaajaja.

Tartu Üldhaigekassa Uderna suwekolonii algas oma wiendat hooaega 26. mail 1926. a. Senini oli kolonii töötnud üürikorteris, kuid 1. maist 1926. aastast alates asub juba haigekassa o m a s m a j a s. Kolonii asukoht, Uderna herrastemaja, oli haigekassal kasutada 1924. ja 1925. a. rendi alusel, kuid 1. maist 1926. a. alates wõeti maja ostmise alla. Maja, kahekordne telliskivist ehitus, maksab ümarguselt 2.500.000 marka, milline summa 36 aasta jooksul tasuda tuleb. Uderna asunduse herrastemaja asub Tartu maakonnas, Tartust umbes 30 kilomeetri ja Elwa raudteestaamast umbes 4 km. kaugusel.

Uderna herrastemaja juurde kuulub veel krunt normaaltalu suuruses ühes endise mõisa wiljapuuaiaga ja pargiga. Krunt on haigekassa käes kasutada rendi alusel. Krundi sai haigekassa tegelikult oma kätte 1. maist 1926. a. alates. Siinkohal olgu juurde lisatud, et haigekassa Uderna herrastemaja ostes ja krundi kasutada saades, ühtegi soodustust walitsuselt saanud ei ole. Herrastemaja eest tuli maksta täielik hinnatud hind, kuna maa kasutamiseks anti hariliku riigirendi eest.

1924., 1925. ja 1926. aasta jooksul on haigekassa Uderna herrastemaja enam-wähem korda seadnud. Et herrastemaja sõja aja kestel ja sellele järgnewail aastail korraldawat kätt ei näinud, oli mõnigi parandustöö tegemata jäänud. Peale sisemise remondi, lupjamise ja pliitide ümbertegemise, tuli sõja ajal purustatud aknad korda seada, korstnad parandada ja katus parandada ning wärwida lasta, milline asjaolu kolonii ülalpidamise haigekassale kulukaks tegi. 1926. a. hooajal sai veel weekaew ühes pumba ja weeujuhtimise torustikuga teha lastud, millega herrastemaja enam-wahem wäliselt korras on ja teda koloniina kasutada wõib. Uderna herrastemaja ostmisega on Haigekassa omale aluse loonud, millest wõimalik korralikku rawitsusasutust wäljaarendada.

1926. aasta hooaeg algas 26. mail noore energilise arsti Dr. J. Woormani juhtimisel. Hooaeg kestis 110 päewa, s. o. kuni 12. septembrini. Kolonii tegevuse algusel ja lõpul oli haigete arw

wähene, kuna kesksuwel koloniis wiibijate arw tõusis 44 isikuni.

Hooaja jooksul wiibis koloniis 124 isikut (68 meester. ja 56 naister.), kokku 2731 päewa. Koloniisse saatsid kosumist tarwitajaid kassaosalisi peale Tartu Üldhaigekassa weel Tallinna Ühine Haigekassa (12 haiget, 435 haiguspäewa), Walga Üldhaigekassa (4 haiget 145 päewaga), ja Wõru-Petseri Üldhaigekassa (2 haiget 108 päewa). Tartu Üldhaigekassa peale langeb lõwiosa, nimelt 106 haiget 2043 päewaga. Teiste haigekassade osawõttu koloniist tuleb eriti terwitada. On ju Tartu haigekassa sellega alati arwestanud, et Uderna kolonii kõikide haigekassade nõudeid rahuldama peab. Ja mida täielikumalt ruumikas Uderna herrastemaja ära kasutatud saab, seda odavam tuleb iga koloniis moodsaadeatud haiguspäew. Osawõtt koloniist on soodne igale haigekassale, kuna Tartu haigekassa osawõttu on wõimaldanud tegelikkude kulude eest. Selles sihis on kawätsetud ka tulewikus tegutseda.

Kolonii on esialgul puhkekoduks kosumist tarwitajale ja kergel kujul kopsumis-haiguseid põdejaile. Parandamata tiisikushaiguid wastu ei wõetud. Tartu Üldhaigekassa osalisi saadeti koloniisse arstilise komisjoni otsuse põhjal.

Haiguste järele jagunewad koloniis wiibijad järamiselt: werewaesus, närwija üldine nõrkus 53 isikul, kopsu- ja hingamisorganide haigused 52 isikul, südamehaigused 6, lõikuste järele paranejaid 6 ja mitmesugused muud wead 7.

Koloniis wiibimise wältus on wäga mitmesugune — 7 päewast kuni 63 päewani. Keskmise koloniis wiibimise wältus haige kohta oli 22 päewa.

Samuti oli koloniis wiibijate wanus wäga mitmekesine. Koloniis wiibis isikuid 16—64 aastani, järjelikult kolme inimpõlwe esitajad. Selle juures oli suurem osa koloniis wiibijaist, nimelt 81 isikut 21 kuni 40 aastat wanad.

Elukutsete poolest olid koloniis wiibijad täielikuks kassaosaliste koosseisu peegliks. Oli koloniis isikuid wabriku juhatajast kuni lihttöölise ja õpilaseni. Koloniis on wiibinud kõigi kohalikkude rahwuste esitajaid, juudid ja lätlased ühes arwatud.

Kuna kolonii peaaasjalikult kosumist tarvitajatele oli määratud, sellepärast pandi pearõhku korraliku toidu peale. Et sellega ka tagajärgi kätte saadi, näitab kolonias wiibijate enesetunde ja terwislise seisukorra paranemine ja keha raskuse tõus. Nii wõtsid kaalu juurde 1–5 naelani 42 isikut, 5–10 naelani 50 isikut, 10–15 naelani 23 isikut, 15–20 naelani 3 isikut. Üksikud haiged wõtsid kaalus juurde kuni 24 naelani. Ja seda wõrdlemisi lühikese kolonias wiibimise aja jooksul. Nagu eelpool tähendatud oli keskmine kolonias wiibimise wältus 22 päewa.

Sisemise korra kohta kolonias wõiks ära märkida, et elati Haigekassa juhatare poolt kindlaksmääratud kodukorra järele. Päewane tegewus algas kell $1\frac{1}{2}$ hommikul. Õhtul kell 10 wälitses kolonias täielik rahu. Kolonias wiibijad, kellel kõrgendatud temperatuur, jäid alaliselt arsti järelewalwe alla ja pidid lamama, kuni nendel kõrgendatud temperatuur püsis. Teistel kolonias wiibijail oli wabadus oma aja soowi järele kasutamiseks. Jalutati suures, kuni 7 wersta peale ulatawas liiwapõhjaga männimetsas, kus ka mustikatest ja maasikatest puudust ei ole; mets algab paarisaja meetri kaugusel herrastemajast. Käidi poole wersta kaugusel Elwa jões suplemas, wõeti päikese wanne jne. Nõudmiseks oli, et igaüks söögijaks kohal oleks.

Toideti neli korda päewas. Lõunaks anti kaks rooga, pühapäiwiti kolm rooga; ka õhtuti oli enamasti soe söök. Toit pandi lauale portsjonidesse jagamata, nii et igaüks süüa wõis oma isu kohaselt. Ka wõi ning suhkur oli wabalt wõtta. Erilisi uhkusetoite ei antud, kuid toidu wähesuse ehk selle korralikkuse suhtes ühtki nurinat ette ei tulnud.

Kolonias lugemislauad olid loetawamad ajalehed. Posti saadi paarisaja meetri kaugusel olewa postitalu kaudu igal päewal.

Wahekord kolonias wiibijate wahel nende wanaduse, elukutse ja isegi rahwuse peale waatamata oli wäga sõbralik, mis erilisel wäljendus koloniist lahkujate ärasaatmisel. Koloniist lahkujad käisid hiljem pühapäiwiti kolonias rohkearwuliselt külas.

Kolonii teenijaskond koosnes — juhatajast-arstist, kütjast ja kahest teenijast. Kesksuwel oli kolonias kahe kuu

jooksul weel halastajaõde kolonii juhataja abilisena ja kolmas lihtteenija, kokku 6 isikut.

Kolonii maja on küllalt awar, mis wõimaldas kolonii arstile haigeid mahutada nende haigusele, wanadusele ja soole wastawalt. Nii oli maja alumisel korral söögituba, pesutuba, lugemislauad ja osa meeshaigeid. Ülemisel korral asusid naishaiged, osa meeshaigetest ja kolonii teenijaskond ning ambulatoorium. Wiimases ei puudu ka kodune apteek.

Kolonias wiibimise kulu iga haige ja päewa peale oli 210,68, millisest summast mk. 82,21 toiduainete peale kulutati. Kolonii rahaline läbikäik oli mk. 716.135,50, kuna kolonii kulude ja tulude aruanne on tasakaalus mk. 585.103,50 peal. Wiimastest summast jääb Tartu Üldhaigekassa kanda mk. 416.772,50, ülejääw osa tasuti teiste koloniist osawõtjate haigekassade poolt nende haigete kolonias mõõdasaadetud päewade peale.

Tartu Üldhaigekassa wõimaldas oma liikmetele koloniasse minna omal soowil 150 mk. eest päewas, missugust wõimalust kassaosalised kasutamata ei jätanud, kuigi soowijad wäikesel arwul oli.

Kolonii sisseeadet on aegajalt tarwiduse järele täiendatud. Kolonii tegewuse algusaastatel tuli koloniasse minejail kaasa wõtta woodikott, tekk, padi ja woodipesu. Woodikoti kaasawõtmisest oli üks kassaosalistest omalajal sarnaselt aru saanud, et sõitis Tartust Uderna koloniasse, kuhu 30 wersta, palgatud hobusega, õlgedega täidetud magadiskott kaasas; oli arwamisel olnud, et Udernas õlgi saada ei ole. 1927. aasta hooajaks on kolonii sisseeadet niiwõrd täiendatud, et kaasa tuleb wõtta ainult ihu- ja woodipesu; lähematel aastatel pole loodetawasti ka seda enam tarwis kaasa wõtta.

Kolonias on üldse 60 woodit. Nendest kuulub 10 woodit Tallinna Ühisele Haigekassale. Tallinna Ühise Haigekassa woodid on warustatud mererohust madratsite ja patjadega ning linade ja tekkidega. Tartu Haigekassa woodid on warustatud õlekottidega.

Järjelikult on 60 woodit olemas, kuid Uderna herrastemaja on niiwõrd ruumikas, et enesesse kuni 200 woodit mahutada wõib, kui selleks tarwidus olema peaks.

Kolonii puuduseks on weel see asjaolu, et puudub kolonii juures jääkelder

ja saun. Saunas käidi ühe asuniku suitsusaunas.

Oma koloniid asutades on Tartu Üldhaigekassa esimestest raskustest ja suurematest kuludest üle. Koloniil on oma maja nii kolme aasta jooksul enam-vähem korda seatud, samuti on hädatarviline sissesade olemas. Ka on kolo-

niil oma maa-ala, millest ka väikest tulu loota võib. Sellepärast on eeldused olemas, et koloniil kulud haige ja päewa peale 1927. a. hooajal üle 200 marga ei ulata. Muidugi oleneb selle suurus suurel määral sellest, kui palju on koloniis wiibijaid ja koloniis mõõdasaadetud haiguspäewi.

Rakwere Ühise Haigekassa 1926. a. tegewuse ülewaade.

W. Luksepp.

Et ülewaadet saada asutuste aastasest tegewusest ja selle tagajärgedest, peab kokkuwõtma operatsioonide summad üksikute tegewusharude kohaselt, s. o. kokkuseadma aastearuanne.

Et kindlaks teha, kas asutus on tegutsenud tõusu suunas või wastupidi, selleks peab wõrdlema aastast tegewust eelmise aasta ülewaatega.

Ta leiab ennast ootamata suurte wõlgade sees, krediidid pannakse kinni, laenu ei usaldata jne. Sarnane seisukord on kujunenud ühele haigekassale Eestis.

Rakwere Ühishaigekassa on 1926. a. kestel suurenenud nii tööasufuste, kassaliigete, kui ka perekonnaliigete arwu poolest.

Nii kantakse edasi tiisikushaigust.

Tiisikushaige kõhib rahwa keskel: süljepsiiskadega annab haigusidusid, pisilaid edasi teistele inimestele.

Tolmuga kantakse pisilaid edasi.

On need mõlemad tehtud, siis alles võib eelolewa aasta kohta eelarwe kokkuseadmisele asuda ja tulewiku tegewuspiirid kindlaks määrata.

Kogu tegewusaasta kestel tuleb wahetpidamata jälgida asutuse tegewust perioodiliste kokkuwõtete abil, et õigel ajal abinõusid tarwitusele wõtta, kui asutus kipub „käest äraminema“.

Ei kasutata aga tarwilisi etteawaatuste abinõusid, võib kujuneda asutusel seisukord, mis ennast walusalt tunda an-

Ka majanduslised operatsioonid on suurenenud 1925. a. wõrreldes. Nii on arwete läbikäik suurenenud mrk, 2.927.538,12, warandusline seisukord — 274.160,20 wõrra.

Tagawarakapitali seis — 31.XII.26. a. mrk. 809.710,54 (1925. a. — 796.751,24). Järjelikult kassa seisukord ei ole 1926. a. kestel halwenenud, waid näitab isegi väikest paranemist.

Tegewuskapitali ülejääk 1926. a. mrk. 188.184 (1925. a. kõigest mrk. 46.320.25).

Kassaliigete rawimiskapitali puudujääk mrk. 516.915,50 (1925. a. mrk. 402.630,70).

Ei saa ütelda et kassaliigetele arstiabi korralduse oma kätte võtmisega haigekessadel õnne oleks olnud. Nõuab äärmist jõupingutust, et tegewust tasakaalus hoida. Mõnele haigekassale kipub arstiabi korraldus isegi saatuslikuks saada.

Peab tunnistama, et tööasutuste poolt teadaannete haigekassale saatmine on korralikumalt sündinud kui eelmistel aastafel. Sellewastu haigekassamaksude tasumine jätab väga palju soowida. 31. XII. 26. a. oli haigekassal tööasutustelt saada mrk. 717.688,93, nii et peaaegu kogu haigekassa tagawara kapital seisab ettewõtjate kasutada. Poliitsei kaudu nõudmine ei anna tagajärgi.

Arstidega ja hambaarstidega oli haigekassal wahekord üldiselt hea. Ainult paar arusaamatust tuli ette üksikute arstidega. Üks nendest lahendati kokkuleppe teel, kuna teine lõppes sellega, et arst katkestas sidemed haigekassaga, mitte järele andes haigekassa õigustatud nõudmistele.

Üldiselt on kassaliikmed arstiabi tarwitanud 3940 korral (wisiiti), sellest arwust on arstid haigete juures kodu käinud 202 korda. 1925. aasta kohta olid need arwud 3868 ja 250. Koduste wisiitide wähenemine ja wõrdlemisi wäikene arw annab tuunistust, et liikmed on teadlikud ja ei ole püüdnud haigekassale ülemäära kulusid teha.

Sedasama wõib ütelda ka perekonna liigete kohta. Perekonna liigete wisiitide üldarw oli 2145 (1925. a. — 2127), nendest koduseid wisiite — 396 (1925. a. — 430.)

Õnnetusjuhtumiste kordadel on arstiabi tarwitatud 696 korral (1925. a. — 653), selles arwus koduseid wisiite 15 (10).

Kokku on kassaliikmed kui ka perekonna liikmed arstiabi tarwitanud igasugusel kujul 7428 (1925. a. — 7222) korda.

Nende arwude juures tuleb silmaspidada, et Rakwere ühishaigekassa on arstiabi korralduse kassaliigetele oma kätte koondanud wabal kokkuleppel, nii et umbes $\frac{1}{3}$ tööasutustest korraldab oma tööliste arstiabi ise, ilma haigekassa wahetalituseta.

1926. a. kestel oli 359 (1925. a. — 267.) haigusjuhtumist, wäljaarwatud õnne-

tusjuhtumised. Haiged olid — meesl. 279, naisl. 80. Influenta wõtab sellest arwust ligemale ühe kolmandiku oma alla — 109. Õnnetusjuhtumisi oli 149 (103), meesl. 136, naisl. 13.

Kui silmaspidada 1925. a. arwusid, siis peab tähendema, et haiguste arw on rohkem suurenenud, kui kassaliikmete arw — proportsionaalselt wõttes. Haiguspäewade koguarw teeb wälja 9393 (meester. 7579, naister. 1814). 1925. a. kohta oli see arw 7340.

Haigemajadesse tuli haigeid paigutada: kassaliikmeid 40 korda (meesl. 30, naisl. 10), perekonna liikmeid 4 korda ja õnnetusjuhtumise tagajärjel 12 korda. Haigemajas wiibitud päewade koguarw — 1327 (meesl. 645, naisl. 358, perekonnal. 78 ja õnnetusj. meesl. 217, naisl. 29).

Elmiste aastatega wõrreldes näitab tiisikushaiguste arw silmapaistwat tõusu.

Surmajuhtumisi tuli ette 6 (perekonnal. sama palju). Nendest surid 2 tiisikushaiguse tagajärjel, 2 teiste haiguste põhjusel, kuna 2 enesetapmise juhtumist ette tuli (ühe nädala jooksul ühes ja samas wabrikus). Enesetapmist arw teeb $33\frac{1}{3}\%$ surmajuhtumiste üldarwust — wõrdself tiisikushaigusse surnute arwuga.

Toetusrahade ja rawimiskulude kogusummad 1926. a. kohta (sulgudes arwud 1925. a. kohta):

Toetusrahad kinnitatutele Mk.	695.187	(603.252.—)
Kinnitatute matmikskuludeks	47.350	(63.990.—)
Toetusrahad sünnitamiste puhul	6.072	(11.161.—)
Kassaliigete rawitsemine igasugusel kujul	1.393.454	(1.274.430,20)
Kassal. raw. õnnetusj. puhul	665.377	(478.420,80)
Perekonnal. raw. toetusr. sünnit. ja surma korral	831.734	(815.734,15)
K o k k u	Mk. 3.639.174	(3.246.988,15)

1926. a. on annud nii mõnedki kogemused, missuguseid tulewikus tuleb silmaspidada ja kaasa aitawad otstarbekohasema abiandmise ja arstiabi korralduse elluwiiamiseks. See omakord annab julgust loota, et käesolewal aastal Rakwere Ühishaigekassa saab tagajärjekramalt tegutsema inimelu alalhoidmise suunas.

Kutsehaigekassade asutamise kohta

saatis Eestimaa Haigekassade Liidu juhatus töö-hoolekandeministrile järgmise märgukirja.

Uue haiguskinnituseaduse projektiga ühenduses on ülestõstetud kutsehaigekassade asutamise küsimus. Ja kui uskuda ajakirjanduse teateid, pooldawat Töö- ja Hoolekandeministeerium teatud piirides kutsehaigekassade asutamist.

E. Haigekassade Liit, tugesdes teiste maade kogemustele, loofis, et uue haiguskinnituseaduse projekti kokkuseadmisel ka tema arwamisi ära kuulataks. Kahjuks pole seda mitte tehtud. Et küsimus üli- tähtis on haigekassadele ja haiguskinnitu- sele, kelle huwide walwel Liit, siis pöörab

kassasid, kelle tegewust takistab wäikene liigete arw.

Oleks otstarbetu ja põhjendamata luua ka tööstusettewõtete teenijatele ja meistri- tele erikassasid. Praegu makswa seaduse eelnõu arutamisel oli seegi küsimus Wene- maal käsitamisel. Kuigi Suur-Wene olu- des ka kutsehaigekassade asutamine wõimalik oleks olnud, ei peetud seda siiski tarwilikuks, nagu makswast seadusest näha. Isegi Wene töösturid olid teenijate ja meistrite ühisest wõi wabriku haige- kassast eraldamise wastu, nagu awaldas

Nii kantakse edasi tiisikusihaigust.

Pori ja mustuse kaudu saittuwad tiisikuse pisilad lastesse.

Tiisikushaige lehma keetmata piimaga kantakse haigust edasi.

Liidu juhatus tähelpanu järgmistele asjaoludele.

Kuigi mõnes riigis kutsehaigekassasid on lubatud asutada, siis mitte neil alustel, nagu Eestis seda soowitakse. On näiteks tegutsemas Lätis trükitööliste haigekassa, Saksamaal mäetööliste, ka Eestis sadama- tööliste. Sarnased kassad on wõimalikud seal, kus kassaosaliste arw küllalt suur on. Eesti riik oma wäikese rahwa arwuga ja kutsete liig wäikese koosseisuga ei wõi- maldaks elujõuliste kutsehaigekassade olemasolu, küll aga wõiksid selle nime all tekkida wirilad ja pisikesed kassakesed, kes oma ülesandeid ei suuda täita. Juba praegugi on Eestis tegutsemas haige-

seada Moskwa bõrsekomitee.

Eesti wäikestes oludes peaks, kui ei taheta pisikesi ja elujõuetuid haigekassa- sid ellu kutsuda, jäädama praegu makswa seaduse põhimõtteile. Otstarbekohast kinnitust wõiks Eestis teostada üldhaige- kassades, mis asutatatakse rajoonide järele nii, et nad oleksid rahwale kättesaadawad. Selleks tuleks, wastawalt kinnituse alla kuuluwate arwule, wälja töötada kindel haigekassade wõrk, ja see maksma panna. Selleläbi on wõimalik haiguskinnitust teostada otstarbekohasemalt, ühtlasemalt ja wähemate walitsemiskuludega.

E. Haigekassade Liidu

Esimees: A. Hellmann. Sekretär: Joh. Ode.

Tallinna Ühise Haigekassa wolinikkude erakorraline peakoosolek

oli 20 weebr. 1927 a. kell 10 hom Mundi tän. 3.

Koosoleku awas haigekassa esimees J. Anije ja teatas, et haigekassa wolinikkude hulgast on surma läbi lahkunud wolinikud Martin Wurma ja Johannes Liblik, kelle mälestust püstitõusmisega austati.

Koosolekust wõtsid osa 98 wolinikku, kuna wolinikkude üldarw on 205. (Nii täidawad Tallinnas oma kohustusi haigekassade wolinikud. Toim.)

Koosoleku luhatajaks waliti J. Ringsmann, abiks C. Raudsepp. Protokoll kirjutajaks H. Soilts ja abiks A. Wiil.

Otsustati rida palweid abirahade wäljamaksmiseks, mis juhatus tagasi lükanud põhjendusega, et pole täidetud määrusi ja eeskirju.

5., 6 ja 7. märtsil s. a. Narwas ärapeatawa Eestimaa Haigekassade Liidu 5. kongressi päewakord arutati läbi. Tallinna Ühisel Haigekassal on 12.622 kassaliiget. Tuleb Liidu kongressile saata 14 saadikut.

Kongressi saadikuteks waliti: H. Soilts 67, J. Ringsmann 66, Chr. Raudsepp 63, A. Rosenberg 59, A. Hellmann 54, J. Anije 51, J. Laid 51, J. Mumma 50, A. Jõgi 47, Ed. Tofelmann 36, K. Weiss 35, Ed. Laurits 35, H. Karu 35, J. Ode 33 häälega.

Saadikutele anti mõned juhtnõõrid.

Haigekassa poolt kongressile walitud saadikute tasuks määrati 3.000 marka terve kongressi aja eest, ilma muu sõidurahata ja päewarahata.

Haigekassa teenijate kollektiivlepingud ja palgaastmed, mis juhatus poolt esitatud ja mõlemi poole poolt allakirjutatud, kinnitati, peale kantse-

leitteenijate lepingu § 18, apteegi teenijate lepingu § 15, hambaarstide kabineti teenijate lepingu § 14 ja ambulantside welskerite lepingu § 17, milles räägitakse palga edasimaksimisest haiguse ajal.

Nende paragrahwide asemele wõtab peakoosolek järgmise otsuse wastu: „Kõigile haigekassa teenijatele maksetakse haiguse abiraha kõigi kassaliikmetega ühisel alusel.“

Sealjuures rõhutab peakoosolek, et kui teenijad eelnimetatud lepinguid peakoosoleku parandusega wastu ei wõta, siis tulewad need teenijate kohta sundmäärustena maksuma panna.

Röntgeniga rawitsemise ja läbiwaatamise küsimust kassa- kui ka perekonnaliikmetele läbiarutades, esineb peakoosolek juhatusete soowiawaldusega, et juhatus seda küsimust läbikaaluks ja järgmisele, s. o. aastapeakoosolekule kawa esitaks, kuiwõrd selle arstimiswiisi laiendamine võimalik on.

Wolinikkude poolt puudutati mitmesuguseid küsimusi, mis puutuwad haigekassa apteegi ja hambaarsti kabineti tegewuse kohta, mille üle juhatus seletusi ärakuulates, ilma mingisuguse otsuse tegemiseta päewakorras edasi mindi.

Peakoosolek awaldas soowi, et aastapeakoosoleku päewakorda wõetaks ka kassaliikmetele abiraha wõimaldamine esimesest haiguse päewast, samuti oleks soowilaw üksikute kassaliikmete haiguse abiraha kõrgendamine.

Kassa teenijate palgaredeli wastuwõtmisega ühenduses olewad muudatused hakkawad maksuma 1. märtsist 1927 a.

Narwa Üleüldise Haigekassa wolinikkude peakoosolek

oli pühap. 6 weebr. 1927. a. Narwa Karskuse-Selts „Wõitleja“ saalis kell 10 hom, 82 wolinikust oli koos - 70.

Koosoleku juhatajaks waliti Hansen, juhataja abiks Probst ja protokoll kirjutajaks Kespaik.

H. Bauerle andis ülewaate haigekassa rahalisest seisukorrast:

Raha ei jalku, et nõudmisi rühuldada ja kassa kahusiusi täita. Arstidele on tasumata weel osa nowembri- ja detsembrikuu arweid. Abirahad kassaliigetele haiguste puhul ei ole võimalik õigel ajal wäljamaksta raha puudusel. Kassa wõlgneb apteegile kassaliigetele ja nende perekondadele wäljaantud arstirohtude eest 495.606 m., mille tõftu apteegil omakorda wõimalus puudub firmadega, kelledelt rohtusi wõetakse, arweid õiendada. Endine juhatus oli põõranud Taliinna Ühise Haigekassa poole laenusamises 400.000 mk. suuruses kuue kuu peale panga hoitusumma 0/0, millise otsusega ka uus juhatus ühines ja laenu tegemist hädatarwilikuks pidas. Kassa seisukord on 3 jsk. tööinspektorile teatawaks tehtud ja temaga läbirääkimisi peetud laenu saamises töö-hoolekandeministeeriumi läbi, kusjuures hr. tööinspektor arwas, et haigekassa peaks seaduses ettenähtud kulude wähendamiseks wastawad abinõud kohe tarwitusele wõtma ja siis alles laenu tegema.

Kannab ette kassa waranduslise seisu 6. II. 27 a. peale:

Haigekassal saada:

a) W. N. T. Co Ltd. lauawabrikult	Mk.	133.000.-
b) a/s. Silwa	„	58.000.-
c) D. Sinowjeff & Ko. tehastelt	„	28.000.-
d) jaanuari kuu eest	„	170.000.-
Saada Kinnitustõhiselt	„	170.060.-
Puudujääk	„	1.279.000.-
	Mk.	1.858.000.-

Haigekassal tasuda:

Wõlad kassaliigete ja perekonnaliigete arstamise arwete järele	Mk.	680.000.-
Kantselei kulude maksmata arweid	„	35.000.-
Wõlga haigekassa ambulatooriumi inventari eest	„	129.000.-
Apteegi wõlg kaupade eest	„	736.000.-
Maksmata abirahasi kassaliigetele	„	70.000.-
Arstidele jaanuari kuu eest	„	100.000.-
Haigemajale tasuda	„	40.000.-
Muud maksmata arwed	„	48.000.-
	Mk.	1.838.000.-

Peaasjalikult ülekulutused on tekkinud kassaliikmete arstamise korralduse alal. Perekonnaliigete arstamise kululid on suudetud 1/3 kinnituskasude sissetulekute piirides hoida osalt selle tõftu, et perekonnaliigetele arstiabi haigekassa kulul oli suwel ajutiselt kolmeks kuuks kaigestatud.

Haigekassa juhatus asemerkudeks waliti A. Mägi, G. Eslinger, T. Kolodko, G. Baranoff, A. Willer.

Revisjoni komisjoni waliti P. Iwanoff, H. Brauer, B. Hansen.

Revisjoni komisjoni asemikkudeks waliti J. Ende, J. Janson ja A. Tamberg.

Eestimaa Haigekassade Liidu V kongressi saadikuteks waliti Ewald Kespaik ja Albert Koppel. Asemikkudeks Karl Nelus ja Pawel Iwanoff.

Kinnitatakse abiandmise normid:

1) Õnnetusjuhtumise puhul ehk wigasaamise korral ettewõtte töös ambulatoorilise kui ka haigemajalise rawitsemise ajal, maksetakse abiraha kassaliikmetele töölt äraoldud päewade eest — $\frac{2}{3}$ keskmisest päewapalgast, pühad, pühapäewad ja tööseisaku päewad etdwõttes ühesarwalult.

Igasugusel wigasaamise korral on kassaliikmed kohustatud juhtumisest ettewõttes kohe teatama, et protokoll õigel ajal saaks kokkuseatud; wastasel korral woiwad osalisest wõi kõigist abirahast ilma jääda.

2) Haiguse puhul maksetakse kassaliigetele $\frac{1}{2}$ keskmisest päewapalgast ambulatoorilise kui ka haigemajalise rawitsemise ajal, wäljaarwatud üksikutele, kellele ülespidamisel perekonnaliikmeid ei ole — antakse $\frac{1}{3}$ osa keskmisest päewapalgast haigemajas wiibimise ajal

Abiraha hakatakse maksuma 4-st haiguse päewast ja ainult tegelikult kaotatud tööpäewade eest. Neile kassaliigetele, kes pühade eest liikmemaksu maksawad, wõetakse ka pühad arwesse.

§ 279 ettenähtud endistele kassaliikmetele antakse abiraha $\frac{1}{3}$ keskmisest päewapalgast, wäljaarwatud need, kes haigekassa liikmed 2 nädalat ja vähem olnud — neile abiraha ei anta.

3) Sünnituse korral naiskassaliikmetele maksetakse abiraha terve päewapalga suuruses — raskejalgsetele 2 nädalat enne sünnitust ja 4 nädala jooksul peale sünnitust. Seda abiraha antakse ainult kaotatud tööpäewade eest, ning neile kassa-

liigetele, kes vähemalt kolm kuud enne sünnituspäewa haigekassa liikmeks on o'nud.

4) Surma korral maksetakse toetusraha surnud kassaliikme 30-kordse keskmise päewapalga suuruses neile, kelle päewapalk kuni 400 mk., kes üle 400 mk. päewas teeninud on — antakse toetusraha 20-kordse keskmise päewapalga suuruses. Kassaliikmetele, kes haigekassa all 2 nädalat ja vähem seisnud — toetusraha ei anta.

Et kassaliigete arstimise peale suuri ülekulufusi tehtud, peakoosolek wolitab haigekassa juhatust kassaliikmete rawitsemist ümberkorraldama oma äranägemise järele, selleks otstarbeks tulewate sissetulekute kohaselt.

Kassaosaliste perekonnaliikmetele on wõimaldadud kassa kulul ainult ambulatoorne rawitsemine. Raskematel juhtumistel wõib arsti koju kutsuda. Sõidukulud tasutakse wäljaspool 3 werstalist piirkonda. Arstirohud arsti retseptide järele antakse maksuta haigekassa ehk lepinguolewatest apteekidest.

Sünnimise tunnistuse ettepanemisel maksetakse abiraha kuni 1500 marka.

Matuse abirahaks makstakse kuni 6 a. wanuseni — 1000 mk., kuni 12 a. wanuseni — 2000 mk. ja üle 12 a. — 3000 mk.

Kõik siin nimetatata jäänud arstimiswiisid on haigekassa kulul keelatud.

Kinnitatakse üksikute kassaosaliste perekonnaliigete haigemajas rawitsemise kulud

Et kassa jookswate kulude kaitteks raha puudub, palub juhatuse peakoosolekut wolitada teda laenu tegema kuni 1.300.000 marka määramata aja peale.

Peakoosolek tunnistab laenu tegemist farwilikuks ja otsustab haigekassa juhatusele lubada laenu teha kuni 1.300.000 marka määramata aja peale. Kui protsendita laenu ei saa, siis lubatakse ka 0/0 maksta. Selle otsuse poolt on 48 häält ja wastu 7.

Balti puuwillawabriku haigekassa wolinikkude erakorraline peakoosolek

oli 20. weebr. 1927. a. Kokku oli tulnud 33 wolinikku, koosolek kui teiskordne oli otsusewõimuline.

Koosoleku juhatajaks waliti kl. Eesti, kirjatolmetajaks — A. Kabel.

Haigekassade Liidu V kongressi päewakord waadati läbi.

Otsustati 3 saadikut kongressile saata, makstes igapähele sõiduraha (III kl. pileti) Narwa ja tagasi, 820 m., ärawiidetud tööpäewade tasuks 900 m., korterikuludeks 900 m. ja lisatasuna ülespidamiseks, ärawiidetud tööpäewade tasule 150 marka. Kokku iga saadiku kohta 2.770 mk.

Peale selle otsustati haigekassa asjaajajad Aleksander Kabel'it sõnaõigusega informatsiooni mõttes kongressile saata, samasuguste tingimistega, kui ülalmainitud hääleõiguslised saadikut.

Kutsehaigekassade küsimus.

Juhatuse abiesimees G. Adler annab ülewaate kutsehaigekassade kohta. Kui tehaste ametnikud oma haigekassa asutamist on algatanud, kutsehaigekassade süsteemi maksmapanemisega seaduse alusel, — siis ei ole see sugugi soowitaw ega ka põhjendatud, sest nende poolt üleswõetud põhjus, et töölistel ei lase neid oma esitajate kaudu h-ssa

juhtimisest osa wõtta, ei wastu sugugi tõele, kuna mõõdunud aastate andmetest on näha, et alati on h-ssa juhatuses kui ka revisjoni komisjonis ametnikkudel oma esitaja olnud, mis oletada jaseb, et töölistel midagi selle wastu ei ole, kui h-ssa juhtimisest ka ametnikkude esitajad osa wõtawad

Põhjust, miks ametnikkudel praegusel korral oma esitajat h-kassa juhatuses ei ole, — ei tule mitte tööliste juurest otsida.

Lõpuks paneb ette protesteerida H-de Liidu kaudu sarnase algatuse wastu, sest h-kassade siht on ühineda, aga mitte killustuda ja esitab wastuwõtmiseks juhatuse poolt kokkuseatud otsuse:

Seda silmas pidades, et Tallinna Ühise H-ssa alla kuuluwate tehaste ametnikud on wiimasel ajal aktiivselt selleks tööle asunud, et seedusandlisel teel neije oma haigekassa asutamist wõimaldada kutsehaigekassade süsteemi maksmapanemisega seaduse alusel, — otsustab Balti puuwillawabriku j. a. haigekassa wolinikkude erakorraline peakoosolek 20. weebr. 1927. a. kategooriliselt sarnase tegewuse wastu protesteerida ning Liidu juhatuse poole pöörata, et wiimane märgukirjaga esineks töö-hoolekandeministeeriumile, milles väikeste h-kassade asutamist mitte soowitawaks ei peeta ja kutsehaigekassade seaduse maksmapane-

mist mitte ei pooldata. (Liidu juhatus on seda juba teinud. Toim.)

Läbirääkimistel teatab wolinik F. Prussakow, et ametnikkud seda resolutsiooni pooldawad tingimise-ga, kui wolinikud tulewikus wõimaldawad ametnik-kudele h-kassa juhataste tegewusest vähemalt ühe oma esitaja kaudu osa wõtta ning nõuab, et seda ette-panekut saaks protokolleeritud ning hääletamisele pandud. Järgnewad waelused, millest selgub, et wolinikkudel ametnikkude esitajate wastu midagi ei ole, et aga sarnaseid tingimisi sugugi wastu wõtta ei saa, sest et see seadusega kooskõlas ei ole, kuna juhataste- ja rewisjonikomisjoni liikmeid walib seaduse põhjal peakoosolek endna hulgasit hääleteenamusega, mispärast ka üks peakoosolek ei saa teisele ettekirjutada, kuidas ja keda tema peab walima.

Olukorra lahendamiseks esitab wolinik G. Adler weel järgmise uue resolutsiooni: h-kassa wolinikkude erakorraline peakoosolek 20. II. 27. lõest- tas, et temal ametnikkude esitajate wastu h-kassa juhatuses midagi ei ole ja ei ole olnud, kui nemad haigekassa üldhuwides töölisestega kooskõlas tööta- wad. Hääletamisel wõetakse rõhuwa hääleteenamusega jusatuse poolt esitatud protest-resolutsioon wastu ja samuti ka wolinik G. Adleri poolt esita- tud lisa-resolutsioon, kuna aga wolinik F. Prussakow'i poolt esitatud tingimused rõhuwa hääleteenamusega (3 poolt) tagasi lükatakse.

Kassa olukorra parandamine.

Kassa seisukorra parandamisküsimuse juures kanli peakoosolekule ette 1926 a. fulude ja kulude aruanne, kusjuures juhatus allakriipsutas, et 1926 a. on eriti palju haigusjuhtumisi k-osaliste kui ka perekonnaliigete keskel ettetulnud, mille tõttu ka tegewuskapitali puudujääk on tekkinud ja selle tagajärjel tagawarakapital umbes $\frac{1}{3}$ wõrra on wähenenud aruandeaasta alguseks olnud suuruselt ja et wäljawaade ka tulewikku kahilane näib ole- wat, sest haigused on wiimasel ajal wõtnud taudi iseloomu, mispärast kassa seisukorra parandemi- seks wastawaid semme tuleb astuda. Olukorra parandamiseks esitab juhatus järgmise ettepaneku:

1) alandada ajutiselt, kuni kassa seisukorra paranemiseni, kassa osalistele haiguse puhul anfa- wat abiraha $\frac{2}{3}$ keskmise kõewapalga pealt - $\frac{1}{2}$ peale ja 2) kaigestada kõik peakoosoleku poolt juhataste eriootsustega lubatawad perekonnaliikmete spetsiaalrawitsemise wiisid, nii kui: Röntgeni ja kõrgustiku päikese kiirtega rawitsemine ja läbiwaa-

tamised, masseerimised, nahaalla priitsimised jne.

Läbirääkimistel selgub, et enamus juhataste ette-paneku esimest osa toetawad, sest et, nii kui aru- andest näha, on just k-osaliste abirahadeks eriti palju kulusid olnud, kuna aga perekonnaliigete rawitsemise kulud on senini lubatud raamides püsinud ja isegi wähe alla $\frac{1}{3}$ kogu aasta jooksul sissetulnud liikme- ja juurdemaksudest.

Hääletamisel wõetakse ühel häälel juhataste ette-paneku esimene osa wastu.

Mitmesugused küsimused.

Mitmesuguste majandusliste küsimuste all tea- tab juhatus:

a) et eelwiimasel peakoosolekul otsustatud raha ümberpaigutamise küsimuse kohta on juhataste sellekohase järelepärimise peale tödhoolehande- ministeeriumilt wastus tulnud, mis eifaw on, b) et eelmisel peakoosolekul otsustatud palwe matmise abirahade alammäärade kohta, - kinnitusemelti poolt kinnitamata jäeti, mida peakoosolek teadmi- seks wõtab.

c) Juhataste abiesimees G. Adler juhib wolinik- kude tähelepanu selle peale, et nemad haigekas- sade liidu kuukirja „Tõd ja Terwis'it“ loeksid, ning selle laialialoatamiseks kassaosalistele oma kaasabi lubaksid, sest see kuukiri on ainukene Eestis, kus käsitatakse ja selgitatakse tödliiskinnitamise küsi- musi, teatades sealjuures, et Liidu isegi kawatsus on tulewikus, kui ainelise olukord seda lubab, - igale h-kassa wolinikule mainitud kuukirja maksuta saata, kuna aga postikulud woliniku kanda jääksid.

d) Edasi teatab juhataste abiesimees, et Liidu wäljaandel on trükist ilmunud „Esimene abi õnne- tusjuhtumuste korral“, mille hinnaks ainult 5 mk., ning palub wolinikkude kaasabi wiimaste laiali- loatamiseks k-osaliste keskel.

e) Rewisjoni komisjoni liige M. Kurbatsky tea- tab, et peakoosoleku poolt määratud tasu 200 marka, mida iga rewisjonikomisjoni liige igakuu- lise rewisjoni pealt saab, - liiga wäikene on, ning paneb ette seda küsimust läbiarutada.

Peale pikemaid läbirääkimisi selle üle, kusjuu- res ühel poolt soowitatakse seda küsimust aru- andeaasta korralise peakoosoleku arutada jätta, - otsustatakse siiski hääleteenamusega, sellekohase esitatud ettepaneku põhjal: tõsta rewisjonikomis- joni liikme igakuulist rewisjoni tasu 200 marga pealt 400 marga peale, kusjuures aastaaruande rewideerimise tasu endiseks jääb.

Haigekassade tegewusest.

Tartu üldhaigekassa wolinikkude erakorraline peakoosolek

peeti ära 13. weebr. kell 10 hommikul tödliste- ühisuste ruumes. Peakoosolekust wõttis osa 39 woliniku. Peakoosoleku juhatajaks waliti M. Toom ja A. Linnomägi. Protokollit kirjutab asjaajaja K. Lukk.

Peakoosolekul wõeti wastu Uderna suwekolonii 1926. a. hooaja tegewuse- ja kassa aruanne, mille kokkuwõtte toome täielikult teisel kohal.

Uderna suwekolonii 1927. aasta hooaja tege- wuskawa arutamise all tehti juhatastele üles- andeks wastaw tegewuskawa kokku seada ja see lähemale peakoosolekule kinnitamiseks ette panna.

Haigekassade Liidu V. kongressi päewakord arutati läbi. Kongressile otsustati saata wiis saa- dikut, millist arwu saatma õigustab 1. webruariks 1927. a. olnud kassaliikmete seis, keda oli 3665 isikut. Kongressi saadikutele määrati kulude kaitteks 2800 marka igauhele (tödtasu ja sõiduraha kaitteks ning päewarahaks). Kongressi saadikuteks waliti wolinikud J. Kirp 32 häälega, A. Linnomägi 27 häälega, M. Toom 24 häälega, J. Ardon 22 häälega ja asjaajaja K. Lukk 31 häälega.

14. nowembril 1926. aastal wastuwõetud uues põhikirjas tehti mõned parandused ja wõeti põhi- kiri lõpulikult kujul wastu.

Ulila ambulatoriumi 1926. aasta hooaja aruanne,

mis päewakorda oli wõetud, jäi läbi waatamata, sest et rewisjonikomisjon seda weel ei ole rewideerinud.

Tulid harutusele kassaosaliste kaebused juhatuse otsuste wastu, Kassaosalise F. Widik'u kaebus haigusraha wäljamaksmata jätmise ja A. Kirschbaum'i kaebus haigusraha kärpimise asjus otsustas peakoosolek tagajärjeta jätta.

Läbirääkimiste all tegi wolinik J. Kirp ettepaneku tellida haigekassa arwel kõigile wolinikkele ajakiri „Tõõ ja Terwis“ ning selleks otstarbeks 1927. aasta eelarwesse wõtta 15.000 marka. Ettepanek wõeti ühel häälel wastu.

K. L.

Narwa Kreenholmi puuwillawabr. haigekassa wolinikkude aasta peakoosolek

oli 14. weebr. s. a. kell 4 p. l. Kreenholmi rahwama-

las, millest 47 wolinikku osa wõttis. 1926. a. aasta aruanne ja 1927. a. eelarwe kinnitati juhatuse poolt esitatud kujul. Juhatusele tehti kohuseks järgmise peakoosoleku päewakorda põhikirja muutmise küsimus wõtta. Haigekassade Liidu küsimuses andis seletust Liidu esmäärgi ja ülesannete kohta Liidu sekretär J. Ode. Liitu astumise küsimuse otsustamine lükati edasi (22 häälega 21 wastu).

„Küttejõu“ haigekassa.

Tööstuslise tõõ seaduse järgi on wõimalik asutada haigekassat kas üksiku ettevõtte juurde, kus töölise arw pole alla 500, wõi jälle mitme ettevõtte kohta ühishaigekassa. Nõuti oma haigekassa asutamist. Nüüd ongi kinnitusnõukogu selleks luba andnud.

Mitmesugused teated.

Haigekassade tegewusest 1925. a.

Haigekassade 1925. a. tegewuse aruannete järgi tuli sisse 94.388.490 mk., läks wälja 84.151.519 mk. Sissetulekutest oli kassaosaliste ja ettevõtete makse 82 miljoni, wiiwitusraha 584.718 mk., wäärtpaberite jne. protsente 643.620 mk., tagasimakse 494.458 mk., muid sissetulekuid 1.404.935 mk., wäljaminekuid: toetusrahad 70.857.068 mk., asutused (koloniid jne.) 1.456.476 mk., palgad ja tasud 6.712.900 mk., mitmesugused kulud 2.833.135 mk. Ülejääk 4.947.140 mk.

Kuna tegewuskapitali puudujääkide kateks tagawarakapitali wõetakse, siis läheb arsiabi korraldare ülekulutus tagawara kapitali arwel. Ühishaigekassade tagawarakapital wähenes 1925. a. jooksul 16 007.844 marga peale. Üldiselt tõusis tagawarakapitali kogusumma 23.613.688 marga pealt 24.142.792 marga peale, s. o umbes 1/2 miljoni wõrra.

Riigiteenijate ja töölise haiguskindlustusseadused

on riigikogu sotsiaalkomisjonis läbiwaatamisel. Eelnõu järgi tuleb riigiteenijal ja töölisel ambulatoorilise ja kodus rawitsemise kuludest 20 prots. kanda, õnnetuste ja häkiliste haiguste puhul arstiabiandmist tahetakse seadusest täiesti wälja jätta. Wõeti wastu ka parandus, mille järgi arstirohtude kuludest peab riigiteenija 50 prots. ise kandma. Komisjon lükkas tagasi paragrahwi, kus ettenähtud, et sünnitamise korral antakse toetust 2 kuu palga suuruses, sest ühel teenijal, kes saab 6000 kuus, oleks see toetust 12.000, teisel, kes saab 44.000, oleks — 88.000 mk. Wõeti toetuseks ühesuurune summa — 10.000 mk. kõigile. Seaduse ümber on kibe wõitlus käimas. Missuguse kuju ta omandab, selgub edaspidi.

Suguhaiuguste wastu wõitlemise seadus

on ilmunud „Riigi Teatajas“ nr. 1, 1927. a. Selle seaduse järgi kuuluvad siifilise, pehme shanker ja tripper nakkawas järgus sundarstimisega. Nakkawaks järguks tuleb lugeda siifilisel positiivset Wassermann'i reaktsiooni, pehmel shankeril küllaldasini kliinilisi sümptomeid ja tripperil gonokokkide leidumist korduwal mikroskoobilisel uuri-

misel. Suguhaiuguste wastu wõitlemistööde korraldamine on linna- ja maakonnawalitsuste ülesanne. Seda tõõd juhhib wastawa omawalitsuse ülesandel maakonna- wõi linnaarst. Kodanik, kes põeb ülaltähendatud suguhaiugust, on kohustatud alluma tarwilikule arstilikule rawitsemisele, samuti fälma eeskirju ja nõudeid, mis temale annab ametlik wõi wobalt praktiseeriw arst haiguse rawitsemise kohta. Nende suguhaiuguste kindlakstegemine ja ambulatoorne wõi statsioonarne arstimine sünnib maksuta maakonna- ja linnawalitsuse poolt selleks määratud asutuses, kusjuures kulud tasutakse omawalitsustele riigi poolt terwtshoiu peawalitsuse eelarwe järgi.

Seaduses on üldeldud, missugused kohustused on arsil, kes leiab haige juures suguhaiuguse.

Süüdlast selles, et ta ei fältinud käesolewa seaduse wõi selle põhjal wäljaantud sundmääruse eeskirju, karistatakse arestiga mitte üle kolme kuu wõi rahatrahwiga mitte üle kolmekümne tuhande marga.

Trükitööline.

Eesti Trükitööliste* Liidu häälekandja „Trükitööline“ nr. 1 (19), 1927. a., on ilmunud. Number on pühendatud organiseerimistööle, sest leidub ka trükitööliste keskel neid, kes pole weel oma kutseühisuse liikmed. See kurb ja soowimata nähtus peaks kiiresti kaduma. Üldist tunnustamist peaks leidma põhimõte: iga tööline olgu oma kutseühingu liige. „Trükitöölijases“ nr. 1 on awaldatud järgmised pikemad kirjutused: 1) Iga trükitööline olgu oma kutseühingu liige. 2) Nii ei tohi edasi kesta. 3) Eesti trükitööliste praegune olukord ja tulewiku wäljawaated. 4) Laduja Hans Sauli 25 a. ametiüubel. 5) Soome Trükitööliste Liit 1907—1926. Üksiknumber maksab 15 mk. Toimetuse ja fältitus Tallinnas, Rütüli t. 15, k. 4, tel 24-74.

Lehte wõib soowitada igaühele, keda huwitab tööliisliikumine.

Tööliisipordi Olümpiaadi

kwatseb Nõukogude Wene 1928 a. Moskwas korraldada, wastukaaluks Amsterdami kodanlisele olümpiaadile. Olümpiaadist wõtaksid osa terve ilma tööliisipordi organisatsioonid.

1. märtsist 1927. a. ilmub Tallinnas

uus suur poliitiline, majanduslik ja kirjanduslik päevaleht

„Rahwa Sõna“

„Rahwa Sõna“ hoolika tähepanu piirkonnas on kõik, mille vastu nüüdisaja inimene huvi tunneb: poliitika, riigikogu, wabariigi walitsuse tegewus, majanduselu kõigis tema harudes, omawalitsus, ühistegewus, waimline elu, kunst, kirjandus, teater, kino, sport jne. Erielist rõhku paneb sõnumite wärskusele, ülewaatlikusele ja täpsusele.

„Rahwa Sõna“ toetawad oma kaastööga naaberriikide ja välisriikide tuntud poliitika tege- lased ja töölisiikumise juhid, paremad Eesti eriteadlased, kirjanikud ja kunstnikud.

„Rahwa Sõna“, awaldab ilukirjanduslikke töid meie paremate kirjanikkude sulest ja tõl- keid ilmakirjanduse huwitawamatest ja põnewamatest teostest.

„Rahwa Sõna“ on kõigi nende häälekandjaks, kes soowiwad kuulda waba mõtet ja wõltsimata tõde, kes tahawad tõõrahwa osasaamist kõigist inimkultuuri saa- wutustest, orjastawate majanduskõidikute purustamist ja poliitilise wabaduse ning ühiselulise õigluse maksmapanemist. Eriiselt peab silmas töölisiikumist nii kodu- kui ka välismaal.

„Rahwa Sõna“ on wastasriinaks kodanluse omakasulise kihihuwi häälekandjatele, ja soisialistliku mõtte ning tulewase waba kõrgema ilmakultuuri kuulutaja ning teerajaja.

„Rahwa Sõna“ peatoimetajaks on Riigikogu liikmed August Rei ja Erich Jonas.

„Rahwa Sõna“ lähemateks kaastöölisteks ilukirjanduse alal on kirjanikud: K. Ast- Rumor, Mait Metsanurk, A. H. Tammsaare, F. Tuglas, E. Wilde.

„Rahwa Sõna“ tellimisi wõtawad wastu kõik wabariigi postiasutused ja oma tellimiste wastuwõtjad.

„Rahwa Sõna“ tellimise hinnad postiga: 1 kuu 110 mk.; 2 kuud 220 mk. 3 kuud 280 mk.; 6 kuud 530 mk.; 10 kuud (aasta lõpuni) 890 marka. Üksik nummer 5 marka.

„Rahwa Sõna“ toimetuse ja talituse - Tallinnas, Suur Brokusmägi nr. 4.

Tel: 3-61, 19-23, postkast 367. „Rahwa Sõna“ tellimise ja kirjade aadr.: „Rahwa Sõna“ Tallinn.

„Töö ja Terwis“

Tellimishind:

12 kuud (12 numbrit) - 120 mk.
6 „ (6 „) - 60 „
3 „ (3 „) - 30 „

Üksiknumber 10 marka.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postiasu- tused ja haigekassad.

Talituse aadress: TALLINN, Tatari tän. nr. 15 „Töö ja Terwis“.

E. Haigekassade Liidu väljaanne nr. 1.

Dr. W. SUMBERG

**Esimene abi
õnnetusjuhtumustel.**

32 lhk., 45 pildiga.

Hind 5 marka.

Hulgawiisi hinnaalandus.

Saada haigekassadest ja raamatukaupl.

Pealadu: E. Haigekassade Liidus,
Tallinnas, Tatari tän. 15.

Uudis tööliskirjanduses!

Karl Rumor'i

rewolutsiooni- ja sõjanowellide kogu

Mürgine wili

114 lhk., hind 80 marka.

Saada aamatukauplustest.

Pealadu: J. Keisermanni raamatukaupluses,
Tallinnas, Kinga tän. 5.

Töölitse Kirjastuse Ühisus, Tallinnas.

Tallinnas,

Nunne tän. nr. 8.

Kummitemplite tööstus

„Perfekt“

Tallinnas, Nunne tän. 8

Kõnetr. 20-16.